UNIVERSITATEA DE STAT DIN MOLDOVA

Cu titlu de manuscris

C.Z.U: **364.04:316.344.7-053.2(043.3)**

COROBAN CRISTINA

SERVICIILE SOCIALE INTEGRATE PENTRU COPIII ÎN SITUAȚIE DE RISC: PARTICULARITĂȚI DE INTERVENȚIE

541.02 – STRUCTURĂ SOCIALĂ, INSTITUȚII ȘI PROCESE SOCIALE

Rezumatul tezei de doctor în sociologie

CHIŞINĂU, 2025

Teza a fost elaborată în cadrul Facultăţii Psihologie, Ştiinţe ale Educaţiei, Sociologie şi Asistenţă Socială a Universtăţii de Stat din Moldova

Conducător ştiinţific:

CHEIANU-ANDREI Diana, *doctor în sociologie,conferenţiar universitar*

Referenţi oficiali:

MALCOCI Ludmila, doctor habilitat în sociologie, profesor cercetător, Universitatea de Stat din Moldova.

PRIŢCAN Valentina, doctor în psihologie, conferenţiar universitar, Universitatea de Stat din Bălţi „Alecu Russo".

Componenţa consiliului ştiinţific specializat:

BULGARU Maria, doctor habilitat, profesor universitar, Universitatea de Stat din Moldova, *preşedinte.*
ONOFREI Aliona, doctor în filosofie, conferenţiar universitar, Universitatea de Stat din Moldova, *secretar ştiinţific.*
RACU Aurelia, doctor habilitat în istoria pedagogiei (pedagogie specială), profesor universitar, Universitatea Pedagogică de Stat „Ion Creangă", *membru.*
VACULOVSCHI Dorin, doctor în economie, conferenţiar universitar, Academia de Studii Economice din Moldova, *membru.*
MUNTEANU Parascovia, doctor în sociologie, lector universitar, Universitatea de Stat din Moldova, *membru.*

Susţinerea va avea loc la 27 iunie 2025, ora 10.00, în Consiliului ştiinţific specializat D541.02/25/23 la Universitatea de Stat din Moldova pe adresa: Chişinău, Kogălniceanu nr.65 a, blocul III, sala sala 419.

Teza de doctor şi autoreferatul pot fi consultate la biblioteca la Biblioteca Universităţii de stat din Moldova şi la pagina web a ANACEC, (www.anacec.md).

Autoreferatul a fost expediat la 23.05.2025.

Secretar ştiinţific al
Consiliului ştiinţific specializat:
Doctor în filosofie, conferenţiar universitar _____ **ONOFREI Aliona**

Conducător ştiinţific:
doctor în ştiinţe sociologie,
conferenţiar universitar _____ **CHEIANU-ANDREI Diana**

Autor _____ **COROBAN Cristina**

© Coroban Cristina, 2025

REPERE CONCEPTUALE ALE CERCETĂRII

Actualitatea şi importanța problemei abordate. Instabilitatea economică, politică și socială din Republica Moldova din ultimele decenii au determinat intensificarea riscurilor sociale și o creștere substanțială a numărului de persoane aflate într-o situație de vulnerabilitate socială. Una dintre problemele care afectează familiile cu copii este sărăcia, care a înregistrat o creștere în anul 2023 comparativ cu anul precedent: de la 31,1% la 31,6% (+ 0,5 puncte procentuale (p.p.) în rândul populației generale. Aprofundarea sărăciei s-a resimțit în special în rândul copiilor, ponderea celor care trăiau în sărăcie fiind de 30,2% (+1,8 p.p. față de anul precedent). Conform datelor Ministerului Muncii și Protecției Sociale (MMPS), în februarie 2025, rata copiilor în situații de risc era de 18 copii la 1000 de copii. La data de 31.12.2024, conform datelor statistice ale MMPS, au fost înregistrați 7928 copii în situație de risc (1,56%) din numărul total de 508700 copii. Ponderea cea mai mare a copiilor în situație de risc este înregistrată în mediul rural – 80,01%, valoarea reflectă preponderent cazurile oficial înregistrate de autorități în sistemul de protecție, în timp ce realitatea arată un număr mult mai mare de copii aflați în situații de risc, dar care nu beneficiază de asistență. Relevanța acestor date este susținută de rata sărăciei absolute, care în 2023 a fost de 31,6% la nivel național, cu diferențe semnificative între mediul rural (44,6%) și urban (14,4%) în rândul copiilor [2]. Distribuția pe vârste a copiilor în situație de risc indică o persistență a riscurilor în special în categoria de vârstă 7-15 ani (59,74%). Totodată, fiecare al patru-lea copil în situație de risc este de 3-6 ani, iar aproximativ fiecare al zece-lea - de până la 2 ani (10,6%) sau de 16-17 ani (12,5%). Raportat la criteriul dizabilității, datele evidențiază un număr de 272 de copii cu dizabilități în situație de risc (sau circa 3,43%) [2]. Situația acestor copii reflectă diverse provocări, printre care neglijență - 7288 copii (91,93%), violență - 324 copii (4,09% din total copii în situație de risc), decesul unui sau a ambilor părinți - 120 copii (1,51%) și refuzul ambilor părinți/unicul părinte de a-și exercita obligațiile părintești privind creșterea și îngrijirea copilului - 34 copii (0,43%). Alte situații de risc care afectează viața și siguranța copiilor sunt vagabondajul, cerșitul, prostituția, lipsirea de îngrijire și supraveghere din partea părinților (58 copii sau 0,73%). Datele din perioada 2023–2025 indică o ușoară scădere a ponderii copiilor în situație de risc (de la 2,11% la 1,56%), dar relevă menținerea unui nivel ridicat de vulnerabilitate în mediul rural, sugerând inegalități teritoriale în accesul la servicii.

Problemele sociale ale familiilor cu copii în situații de risc sunt complexe și interconectate: sărăcie, izolare și stigmatizare, acces limitat la servicii educaționale și de sănătate, consum de alcool și șomaj, toate acestea contribuind la perpetuarea ciclului sărăciei și la amplificarea inegalităților sociale. Aceste condiții reflectă deficiențele sistemului de protecție socială, ce trebuie să fie adaptat la realitățile economice și sociale în schimbare, pentru a răspunde adecvat nevoilor familiilor vulnerabile.

Republica Moldova și-a asumat angajamentul de a proteja categoriile vulnerabile ale populației prin consemnarea în cadrul normativ național, în mod special în Constituția Republicii Moldova (art.47), dar și în legile sectoriale (Legea nr.547/2003 cu privire la asistența socială, Legea nr.123/2010 cu privire la serviciile sociale, Legea nr.140/2013 privind protecţia specială a copiilor aflaţi în situaţie de risc şi a copiilor separaţi de părinţi, Legea nr.370/2023 privind drepturile copilului). Deși la nivel declarativ statul își asumă responsabilitatea de a asigura un nivel de trai decent pentru toți copiii și familiile acestora, acest obiectiv devine o provocare în lipsa unui cadru de reglementare coerent. Neconcordanțele și lacunele în normele legale subliniază necesitatea unei abordări integrate sectorial și intersectorial care să acopere aspectele legale, instituționale și financiare. Lipsa unui cadru legal puternic și coerent reprezintă o piedică majoră în îndeplinirea funcției statului de a asigura un nivel de trai decent. Normele legale inconsistente și incomplete sunt factori favorizanți ai problemelor sociale, astfel limitînd capacitatea de a oferi servicii de asistență socială integrate, durabile și eficiente. În cazul

familiilor aflate în situație de risc, lacunele legislative și incoerența normativă generează vulnerabilități sistemice și inechități sociale ce afectează calitatea vieții.

În perioada 2008-2012, Republica Moldova a implementat Programul naţional privind crearea sistemului integrat de servicii sociale, conform cadrului general stabilit prin Legea nr. 123/2010 privind serviciile sociale. Acest program a fost conceput pentru a oferi sprijin persoanelor vulnerabile pe termen scurt și lung, având scopul de a satisface nevoile sociale ale acestora, de a reduce excluziunea socială și de a contribui la îmbunătățirea calității vieții. Prin abordarea integrată și multidimensională, programul a urmărit să aducă soluții durabile pentru diversele provocări sociale întâlnite în comunități. Însă, aplicarea practică a programului a întâmpinat deficiențe atât structurale, cât și operaționale, precum lipsa resurselor financiare, personal insuficient și dificultăți de coordonare între instituții. Diferențele de capacitate ale administrațiilor locale au accentuat discrepanțele regionale. Monitorizarea a evidențiat lacune în accesibilitatea și eficiența serviciilor, subliniind necesitatea unor mecanisme mai solide pentru gestionarea și sustenabilitatea sistemului integrat de servicii sociale.

Descrierea situației în domeniul de cercetare și identificarea problemei de cercetare. Tema tezei de doctor este abodată de colective de cercetare din diverse domenii, precum asistența socială, psihologie, pedagogie și medicină, având un caracter inter și transdisciplinar. Cercetarea serviciilor sociale integrate, începe în anii ’40-70 ai secolului al XX-lea. Contribuții notabile în cercetarea serviciilor sociale, în special a celor orientate către copiii în situații de risc sau grupuri vulnerabile, precum și în analiza conceptului de vulnerabilitate și a serviciilor sociale integrate, sunt reflectate în lucrările unor autorilor precum: Merton R. (1938), care a abordat vulnerabilitatea prin prisma anomiei, evidențiind impactul normelor sociale asupra comportamentului deviant și excluziunii sociale [35]; Bowlby J. (1969), prin cercetările sale, a evidențiat rolul unui atașament sigur în dezvoltarea sănătoasă a copilului [4]; Bronfenbrenner U. (1979), considerat autorul teoriei ecologice, a explorat influențele mediului asupra dezvoltării umane [5]; Rutter M. (1987) a demonstrat importanța suportului social în reziliența copiilor vulnerabili [46]; Dunn J. (1988) s-a preocupat de relațiile între frați și impactul lor asupra dezvoltării sociale și emoționale [18]; Beck U. (1992) a introdus conceptul de „societate a riscului” și a analizat impactul globalizării asupra marginalizării [3]; Sen A. (1999), care a definit vulnerabilitatea ca privare de capacități fundamentale și oportunități pentru asigurarea bunăstării [48]; Cyrulnik B. (2001) a studiat efectele traumei asupra copiilor și importanța suportului familial [16]; Foster E.M. (2004) a analizat efectele mediului socioeconomic asupra copiilor și politicilor sociale [21]; Greene R. (2017) a cercetat factorii protectivi pentru reziliența copiilor în situații de risc [22].

Contribuții semnificative la cercetarea serviciilor sociale au fost realizate și de cercetătorii români: Roth M. (2006) a analizat riscurile copiilor din medii defavorizate, evidențiind efectele condițiilor precare de trai și ale mediului familial instabil, subliniind importanța evaluării grupurilor vulnerabile pentru acces la servicii sociale ; Cojocaru Ș. (2008) a explorat tipurile de vulnerabilitate și legătura lor cu adaptabilitatea socială ; Teșliuc E., Grigoraș V. și Stănculescu M.S. (2016) au avut un rol valoros în definirea cadrului conceptual al serviciilor sociale și în aprofundarea înțelegerii nevoilor populației vulnerabile ; Damaschin A. și Asiminei R. (2023), au analizat bunăstarea, vulnerabilitatea și incluziunea socială a copiilor vulnerabili. Printre autorii ruși care au cercetat domeniul de servicii sociale îi vom menționa pe: Воронцова М.В., și Макаров В.Е (2015) care au analizat protecția socială și serviciile sociale pentru populație și Собор, Ф., Кёр, Л. (2016) au explorat lucrul cu copii în situații de risc.

Situația și evoluția serviciilor sociale în Republica Moldova a făcut obiectul de cercetare a unor cercetări științifice și aplicative orientate spre identificarea de soluții prin politici sociale. În acest sens, pot fi evidențiate contribuțiile cercetătorilor autohtoni pe de o parte: Bulgaru M., care a pus bazele asistenței sociale ca profesie și domeniu de cercetare, abordând serviciile sociale ca parte importantă a sistemului de asistență socială (2000), explorând etica asistenței

sociale (2014) și problemele și valorile familiei; Dilion M., care a studiat conceptele fundamentale în asistența socială (2000), evoluția acesteia în contextul transformărilor implementarea și particularitățile privind contractarea serviciilor sociale în Republica Moldova (2021); Milicenco S., care a cercetat reperele istorice ale asistenței sociale, evidențiind inclusiv evoluția istorică a serviciilor sociale (2013); Vîrlan M., care a analizat legătura dintre autoapreciere și anxietatea școlară la preadolescenții din familii dezintegrate temporar, precum și riscurile sociale ale familiilor moderne (2012); Sali N. (2011), care a clarificat aspecte teoretico-metodologice ale cercetării structurii sociale ; Grigoraș S. (2017), care a supus analizei particularitățile sistemului de protecție a copiilor și familiei în dificultate; Prițcan V. (2020), prin studierea incluziunii comunitare și sociale a copiilor separați de părinți ; Onofrei A. (2020), prin analiza modernizării serviciilor sociale în Republica Moldova ca element cheie pentru un sistem eficient de asistenţă socială (2013); Chisari-Rurak A. (2012) și Sacara A. (2022), care au studiat particularitățile juridice ale serviciilor sociale; Malcoci L. (2022), care a contribuit la extinderea arealului de cunoștințe cu privire la perspectivele protecției sociale, inclusiv serviciile sociale comunitare destinate copiilor în situații de risc. Pe de altă parte, cercetările aplicative realizate de Crestenco T. (2013), Ciocan L. (2020), Isac O. (2022), Munteanu P. (2023), Cheianu-Andrei D. (2010, 2015), Chistruga-Sinchevici I. (2024) și Oceretnîi A. (2024), s-au axat pe dezvoltarea și aplicarea politicilor sociale bazate pe dovezi. Contribuțiile acestor autori au consolidat atât fundamentele teoretice, cât și practicile aplicate ale asistenței sociale în Republica Moldova. Prin analize riguroase și soluții contextualizate, cercetătorii au susținut adaptarea serviciilor sociale la realitățile socioeconomice în schimbare, promovând intervenții bazate pe dovezi și orientate spre bunăstarea copiilor.

Cercetările internaționale și naționale, alături de prioritățile strategice naționale, justifică problema de cercetare privind serviciile sociale integrate pentru copiii aflați în situații de risc. Lipsa unei abordări unitare și standardizate în Republica Moldova necesită alinierea conceptelor la bunele practici internaționale, pentru a răspunde eficient nevoilor complexe ale copiilor și familiilor acestora.

Scopul cercetării este: analizarea particularităților intervenției prin servicii sociale integrate pentru copii în situații de risc din Republica Moldova, identificând modele eficiente de suport pentru depășirea situațiilor de risc.

Pentru a realiza scopul înaintat, au fost propuse următoarele **obiective**:

1. Fundamentarea cadrului teoretico-metodologic privind copiii în situații de risc și intervențiile sociale integrate.
2. Analizarea cadrului normativ și a standardelor naționale și internaționale privind serviciile sociale integrate pentru familii și copii în situații de risc din perspectiva identificării aspectelor lacunare și a nevoii de intervenție în plan național.
3. Studierea modelelor internaționale de bună practică în dezvoltarea serviciilor sociale integrate pentru a identifica aspecte aplicabile în contextul național.
4. Investigarea rolului serviciilor sociale integrate în dezvoltarea abilităților parentale și competențelor sociale ale copiilor, precum și impactul asupra prevenirii situațiilor de risc.
5. Examinarea tendințelor și oportunităților de dezvoltare a serviciilor sociale integrate pentru familiile în situație de risc în raport cu transformările sociale și cele economice.
6. Formularea recomandărilor pentru îmbunătățirea serviciilor sociale prin implementarea abordării integrate, cu impact asupra diminuării riscurilor ce pot afecta copiii și familiile acestora.

Obiectul cercetării îl reprezintă asistența copiilor în situație de risc în contextul politicilor de protecție a drepturilor copilului. **Subiectul cercetării**: intervenția prin servicii sociale integrate pentru depășirea riscurilor în rândul copiilor.

Analiza teoretică a problemei cercetate a permis formularea **ipotezei generale a** cercetării: soluționarea problemelor copiilor aflați în situații de risc depinde de dezvoltarea și

implementarea serviciilor sociale integrate bazate pe o abordare multidimensională, care include pregătirea adecvată a personalului și consolidarea colaborării sectoriale și intersectoriale.

Baza teoretico-metodologică. Cercetarea științifică a serviciilor sociale integrate pentru copiii în situație de risc are un caracter interdisciplinar care permite stabilirea intervențiilor necesar a fi întreprinse în domeniile relevante pentru asigurarea protecției drepturilor copilului și a bunăstării familiei. Demersul de cercetare a fost realizat în baza principiilor metodologice, precum principiul determinismului, principiul istorismului, principiul abordării holiste, principiul unității dintre teorie și practică și principiul unității dintre cantitativ și calitativ, care au permis cercetarea complexă a intervenției prin servicii sociale integrate pentru depășirea riscurilor în rândul copiilor. Metodologia cercetării s-a fundamentat pe abordări teoretice și multiple rezultate ale cercetărilor empirice realizate în plan internațional și național. În calitate de suport teoretic de referință în elaborarea tezei au constituit, (i) *teoria structural-funcționalistă* dezvolată de Merton R. pentru explorarea vulnerabilității sociale prin prisma anomiei și a structurii sociale; (ii) *teoria ecologică* dezvoltată de Bronfenbrenner U. pentru a evidenția interacțiunile dintre indivizi și mediile lor (social, familial, cultural), subliniind rolul contextului extern în procesul de dezvoltare și asigurare a bunăstării; (iii) *teoria schimbării* formulată de Weiss C. pentru a explica modul în care intervențiile sociale generează schimbări dorite și clarifică legătura dintre acțiuni și schimbările așteptate, axându-se pe abordarea factorilor de risc și reducerea vulnerabilităților; (iv) *teoriile rezilienței* dezvoltate de Rutter M., Garmezy N., Werner E. care subliniază capacitatea copiilor de a face față provocărilor, subliniind importanța sprijinului social și familial în reducerea riscurilor și promovarea unei dezvoltări sănătoase. Aplicarea demersului științific bazat pe teoriile menționate a evidențiat, dintr-o perspectivă multiaspectuală, intervenția prin abordarea integrată în cazul familiilor cu copii în situație de risc.

În desfășurarea cercetării științifice, în baza cadrului teoretic dezvoltat, au fost aplicate un spectru de metode de cercetare ce au contribuit la colectarea unei varietăți de date. Analiza literaturii de specialitate a permis identificarea unui set de modele și abordări: (i) *modelul analizei politice raționale* se concentrează pe definirea clară a problemelor, formularea soluțiilor și evaluarea impactului, în domeniul serviciilor sociale pentru copii, pentru că acest model permite analiza eficienței intervențiilor și alocarea resurselor pe baza necesităților identificate; (ii) *modelul analizei pe baza capacității* (Sen A.), ce se axează pe dezvoltarea capacităților persoanelor, în teză fiind aplicat în raport cu copii în situații de risc. În această perspectivă, politicile sociale sunt evaluate în măsura în care serviciile oferite contribuie la îmbunătățirea capacităților copiilor, sprijinindu-i să-și atingă potențialul maxim și să depășească situațiile de vulnerabilitate; (iii) *modelul evaluării impactului* pe termen scurt, mediu și lung, ce presupune compararea situației înainte și după implementarea unui program sau a unui serviciu pentru a determina efectele acestuia asupra bunăstării și dezvoltării copiilor; (iv) *modelul analizei bazate pe drepturile copilului* pune accent pe respectarea și promovarea drepturilor fundamentale ale copiilor vulnerabili, incluzând dreptul la protecție, educație, sănătate și participare; (v) *modelul evaluării participative* bazată pe colectarea de feedback din partea părților interesate (copii, familii, profesioniști în domeniul protecției sociale) în procesul de evaluare a politicilor și programelor. În realizarea cercetărilor pentru teza de doctor s-a pus accent pe aplicarea modelului analizei fundamentate pe drepturile copilului și a modelului evaluării participative, care facilitează o abordare centrată pe nevoile copiilor în situații de risc.

Cercetarea familiilor cu copii aflate în situații de risc și a intervențiilor prin servicii sociale integrate implică o abordare multidimensională, care permite examinarea și înțelegerea în profunzime a complexității situațiilor de risc familial. În acest aspect a fost aplicat un spectru de metode de cercetare care au contribuit la colectarea de date cantitative și calitative, asigurând triangularea acestora: (i) *ancheta sociologică pe bază de chestionar pentru copii și părinții acestora*, aplicată pentru colectarea datelor în aspect longitudinal (anul 2021 și anul 2022); (ii)

interviul individual semistructurat cu copii din centre de plasament, și (iii) discuții de tip *focus-grup* cu reprezentanți ai prestatorilor de servicii sociale (publici și privați), pentru a analiza modalitățile de implementare și monitorizare a serviciilor sociale adresate copiilor și familiilor în situații de risc, identificând barierele existente și soluții inovative adaptate cerințelor actuale. Datele a 6 studii praxiologice desfășurate în cadrul tezei de doctorat au evidențiat nevoia de sprijin în dezvoltarea competențelor sociale ale copiilor în situații de risc și ale părinților; necesitatea ajustării cadrului normativ și instituțional; precum și importanța cercetării aplicative pentru fundamentarea politicilor publice de prevenire a riscurilor familiale.

Noutatea și originalitatea științifică constau în fundamentarea unui model de servicii sociale integrate bazat pe drepturile și rolurile sociale ale familiilor în situații de risc. Lucrarea contribuie la consolidarea cadrului teoretic și aplicativ prin: -evaluarea programelor de dezvoltare a competențelor socio-emoționale ale copiilor în situații de risc; - analiza programelor de sprijin pentru dezvoltarea abilităților parentale; - precum și elaborarea unui set de indicatori pentru măsurarea eficienței intervențiilor sociale integrate, cu accent pe impactul asupra stabilității familiale și incluziunii sociale. Inovația prezentului studiu rezidă și în participarea activă a familiilor cu copii în situații de risc la toate etapele cercetării, asigurându-se o abordare participativă a demersului de cercetare. Perspectiva beneficiarilor – copii, părinți și specialiști – a fost integrată în mod sistematic în analiza calitativă, iar opiniile exprimate au fundamentat formularea recomandărilor. Abordarea participativă centrată pe nevoile reale ale beneficiarilor, aduce o contribuție semnificativă la dezvoltarea unor intervenții sociale mai relevante, contextualizate și sustenabile, în concordanță cu principiile unei asistențe sociale moderne și incluzive.

Problema științifică soluționată constă în elaborarea unui model integrat de intervenție prin servicii sociale, capabil să răspundă complexității nevoilor copiilor și familiilor în situație de risc, printr-o abordare unitară, multidisciplinară și sustenabilă.

Semnificația teoretică a lucrării rezidă în fundamentarea științifică a serviciilor sociale integrate pentru copiii în situație de risc, în evidențierea modului în care prin dezvoltarea cercetărilor și implementarea acestora în practică se vor realiza progrese importante în domenii precum cele care sunt vizate de problema științifică a prezentei teze de doctorat. Prin intermediul cercetărilor realizate, se oferă posibilitatea evaluării obiective a eficienței cadrului normativ, a programelor de dezvoltare a abilităților copiilor și părinților în situații de risc. Rezultatele obținute completează cadrul teoretic al asistenței sociale, oferind un suport metodologic pentru viitoarele cercetări în domeniul serviciilor sociale și al intervențiilor destinate familiilor vulnerabile.

Semnificația aplicativă a lucrării constă în identificare particularităților de intervenție prin servicii sociale integrate în Republica Moldova, propunând indicatori de monitorizare pentru măsurarea eficienței acestora, facilitând luarea de decizii informate pentru îmbunătățirea continuă a asistenței copiilor și familiilor în situații de risc. Rezultatele obținute în cadrul cercetării au avut un impact pozitiv asupra strategiilor și practicilor de pilotare a serviciilor sociale integrate aplicate de către Asociația Obștească PRODOCS începând cu anul 2021 și până în prezent. Suplimentar, rezultatele cercetării științifice sunt integrate în disciplina universitară „Monitorizare și evaluare în domeniul social în bază de evidențe" (Ciclul II Master, în cadrul Universității de Stat din Moldova), contribuind la dezvoltarea competenței de lucru cu datele în procesele de evaluare și intervenție în domeniul serviciilor sociale.

Rezultatele științifice principale înaintate spre susținere: 1) propunerea modelului integrat de abordare a copiilor aflați în situații de risc și analiza elementelor de bază ale intervenției în serviciile sociale integrate; 2) stabilirea pilonilor în dezvoltarea serviciilor sociale integrate; 3) identificarea modelelor de bune practici internaționale în dezvoltarea serviciilor sociale integrate pentru familiile în situație de risc; 4) propunerea recomandărilor de îmbunătățire a politicilor naționale privind consolidarea serviciilor sociale pentru copii în

situații de risc și a mecanismelor instituționale, eficientizarea activităților de monitorizare a serviciilor sociale adresate copiilor.

Implementarea rezultatelor științifice. Principalele rezultate ale cercetării au fost reflectate în 20 de publicații științifice: articole în reviste și materiale ale conferințelor științifice naționale și cu participare internațională, în culegeri de specialitate, precum și contribuții la elaborarea ghidurilor practice. Suplimentar, rezultatele se reflectă în publicațiile colective: „Dezvoltarea abilităților sociale copiilor și părinților aflați în situație vulnerabilă", „Ghid practic de Educație Parentală" și „Dezvoltarea abilităților de viață independentă și carieră a copiilor în situație vulnerabilă", lucrări la care autoarea tezei a participat. Totodată, rezultatele au fost integrate în cadrul disciplinelor universitare de la programul Asistență socială, Ciclul I Licență și Ciclul II Master la Departamentul de Sociologie și Asistență Socială al Facultății de Psihologie, Ştiinţe ale Educaţiei, Sociologie și Asistență Socială, Universitatea de Stat din Moldova. Rezultatele cercetării sunt aplicate de Asociația Obștească PRODOCS, în monitorizarea progresului beneficiarilor și la îmbunătățirea programelor de dezvoltare a competențelor sociale ale copiilor și a abilităților parentale.

Volumul și structura tezei. Teza de doctor cuprinde: adnotări în limbile română, rusă şi engleză, introducere, trei capitole, concluzii generale şi recomandări, bibliografie din 265 titluri, 12 anexe, 154 pagini de text de bază, 32 figuri şi 11 tabele.

Cuvinte-cheie: *copii vulnerabili, copii în situații de risc, familii cu copii în situații de risc, servicii sociale integrate.*

CONȚINUTUL TEZEI

În Introducere este argumentată actualitatea și importanța problemei abordate; este determinat scopul și obiectivele tezei; sunt prezentate ipotezele de cercetare și justificate metodele de cercetare selectate; noutatea și originalitatea științifică a lucrării și structura tezei. **CAPITOLUL 1. CADRUL TEORETICO-METODOLOGIC DE CERCETARE A SERVICIILOR SOCIALE INTEGRATE ADRESATE FAMILIILOR CU COPII ÎN SITUAȚII DE RISC,** include cadrul teoretico-explicativ şi metodologic care desemnează baza demersului științific realizat, delimitarea domeniului tematic de cercetare și caracteristicile bazei empirice. În subcapitolul 1.1. **Abordări conceptuale privind copii în situații de risc și serviciile sociale integrate în contextul societății contemporane** sunt reflectate dimensiunile definitorii ale conceptelor de vulnerabilitate, copii aflați în situații de risc, servicii sociale integrate. În literatura de specialitate, un aport deosebit în studierea conceptul de vulnerabilitate derivă din cercetările realizate de Merton R. K. [3], care prin conceptul de „anomie", evidențiază starea de destrămare a normelor sociale, ce lasă persoanele fără o orientare clară, amplificând vulnerabilitatea grupurilor la comportamente deviante și la excludere socială. Sen A. [4] definește vulnerabilitatea ca privarea de capacități fundamentale, subliniind că bunăstarea depinde nu doar de resursele materiale, ci și de accesul la oportunități ce permit o viață demnă. Beck U.[3] a introdus conceptul de „societate a riscului", evidențiind că modernizarea și globalizarea creează riscuri globale ecologice, tehnologice și financiare, care afectează disproporționat populațiile sărace și marginalizate. Cojocaru Șt.[12] definește vulnerabilitatea ca inapetență de a acționa sau incapacitate de a-și adapta acțiunile la cerințele structurale ale sistemului social, evidențiind următoarele tipuri de vulnerabilitate: utilitaristă, teleologică, axiologică, tradițională și cognitivă. Conceptul de vulnerabilitate este un element-cheie al Convenției ONU cu privire la Drepturile Copilului, având în vedere faptul că se stipulează responsabilitatea guvernelor de a lua măsuri protective și preventive împotriva oricăror forme de rele tratamente, în timp ce familiile sunt susținute ca să-și poată îndeplini rolul de îngrijitori, prin intermediul dezvoltării de instituții, facilități și servicii [9]. Însă, la nivel național, aplicarea acestui principiu întâmpină dificultăți legate de capacitatea limitată a sistemului de protecție socială, fragmentarea intervențiilor și accesul inegal al familiilor cu copii în situații de risc la servicii integrate de sprijin.

Studiile realizate de diverși cercetători, împreună cu cercetările efectuate de Fondul Internațional pentru Urgențe ale Copiilor al Națiunilor Unite (UNICEF) și Organizația Mondială a Sănătății (OMS) evidențiază complexitatea conceptului de vulnerabilitate. Aceste cercetări aduc contribuții semnificative în înțelegerea mecanismelor prin care persoanele și grupurile devin expuse riscurilor și excluziunii sociale. Literatura de specialitate relevă că prin servicii sociale integrate se înțelege integrarea serviciilor sociale pentru o mai bună eficiență în sprijinul beneficiarilor, având ca grup-țintă copiii în situații de risc. Serviciile sociale integrate urmăresc dezvoltarea abilităților sociale ale copiilor prin intervenții care includ și sprijinirea părinților în consolidarea competențelor parentale. Abordarea colaborării intersectoriale implică coordonarea și cooperarea între diferite sectoare, precum asistența socială, educația, sănătatea și alte domenii relevante, pentru a asigura un sprijin eficient și sustenabil. Analiza literaturii evidențiază abordări inovative în integrarea serviciilor sociale, fiind axate pe elemente-cheie cum ar fi: integrarea structurală, lucrul întregului sistem, echipe interdisciplinare, autonomie și colaborare intersectorială. Aceste modele, aplicate în diverse țări precum Marea Britanie [37, p.31], Italia , Cehia [37, p.41] și Franța, reflectă practici eficiente în sprijinirea beneficiarilor printr-o abordare holistică și coordonată. În Republica Moldova, modelul integrat Barnahus [26] este utilizat pentru asistarea copiilor victime sau martori ai infracțiunilor. În prezenta lucrare, serviciile sociale integrate pentru copii în situație de risc presupun servicii specifice și individualizate, atât pentru copii, cât și pentru părinți, în care

nevoile copilului sunt identificate și soluționate într-un mod individualizat, pentru a sprijini dezvoltarea sănătoasă a acestuia prin oferire de suport familiei să depășească diversele provocări cu care se confruntă.

În subcapitolul 1.2. **Perspective istoriografice în cercetarea serviciilor sociale integrate pentru copii aflați în situații de risc,** este analizată evoluția conceptului în contextul necesităților sociale și politice. Analiza istorică subliniază importanța adaptării serviciilor sociale la nevoile emergente ale copiilor și familiei, promovând practici centrate pe beneficiari și o abordare integrată. Cercetările analizate subliniază necesitatea dezvoltării serviciilor sociale integrate, adaptate la noile realități generate de globalizare, în contextul în care interdependența între comunități și țări devine tot mai evidentă. Abordarea holistică devine esențială în răspunsul la provocările complexe ale copiilor aflați în situații de risc, fiind determinată de două perspective fundamentale: *perspectiva globalizării și cooperării inclusiv la nivel european în serviciile sociale,* care a determinat un cadru integrat, în care statele membre ale Uniunii Europene colaborează pentru a aborda probleme sociale comune[15]; *perspectiva bazată pe evidențe în serviciile sociale,* utilizarea cercetării științifice și a datelor empirice pentru a ghida luarea deciziilor și implementarea intervențiilor. Perspectiva bazată pe evidențe include și evaluarea *cost-beneficiu a intervențiilor* [14]. În acest sens se analizează nu doar eficacitatea, ci și eficiența economică a serviciilor sociale, asigurându-se că resursele sunt utilizate în mod optim pentru obținerea rezultatelor dorite.

În Republica Moldova, dezvoltarea asistenței și serviciilor sociale reprezintă un proces recent, influențat de tranziția postsovietică și de nevoia de adaptare la noile realități socio-economice. Evoluția acestui domeniu a fost susținută de colaborarea cu organizații internaționale: Fondul Internațional pentru Urgențe ale Copiilor al Națiunilor Unite, Agenția Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională, Uniunea Europeană (UE), prin cercetări și schimburi de bune practici, care au contribuit la consolidarea capacităților instituționale și la extinderea serviciilor pentru grupurile vulnerabile. Contribuții științifice esențiale au fost aduse de mai mulți autori printre care: Bulgaru M., (2000, 2008, 2014), care a pus bazele asistenței sociale ca domeniu profesional și științific, prin lucrări dedicate conceptualizării serviciilor sociale în cadrul sistemului de protecție, explorării dimensiunii etice a profesiei și analizei valorilor familiale. Dilion M.(2000, 2021) a contribuit la dezvoltarea conceptuală a asistenței sociale (2000), analizând evoluția acesteia în contextul transformărilor sociale (2008), iar în cercetările recente s-a axat pe studiul organizării, contractării și evaluării serviciilor și intervențiilor sociale [17]. Milicenco S. a abordat dimensiunea istorică a asistenței sociale și evoluția serviciilor sociale, iar ulterior a evidențiat rolul supervizării profesionale în consolidarea calității serviciilor [36]. Sali N. (2008) a abordat dimensiunile teoretico-metodologice ale structurii sociale, oferind un cadru analitic important pentru înțelegerea sistemului social. Malcoci L. (2022) a extins aria de cercetare asupra protecției sociale, punând accent pe serviciile sociale comunitare pentru copiii în situații de risc și pe reziliența atât a beneficiarilor, cât și a profesioniștilor în contexte de criză [33]. Cercetătoarele Isac O., Onofrei A., (2013) Oceretnii A.(2022, 2024) și Munteanu P. (2022) au realizat studii privind indicatorii de monitorizare și evaluare a serviciilor sociale, prevenirea separării copilului de familie și dezvoltarea serviciilor comunitare integrate, aspecte esențiale pentru funcționarea eficientă a unui sistem centrat pe nevoile beneficiarilor. Prițcan V., (2015) s-a concentrat asupra incluziunii sociale a copiilor separați de părinți, precum și asupra prevenirii comportamentelor de risc în rândul tinerilor [11; 41]. Grigoraș S.,(2005) în cadrul tezei de doctorat, a analizat particularitățile sistemului de protecție a copilului și familiei în dificultate, iar Vîrlan M., (2012) a studiat influența structurii familiale asupra stării psihoemoționale a preadolescenților și riscurile sociale asociate cu familiile moderne [54]. Onofrei A., în cercetările sale recente, a analizat modernizarea serviciilor sociale ca element determinant pentru crearea unui sistem funcțional și echitabil de asistență socială [40]. Chisari-Rurak A., și Sacara A. au investigat

dimensiunea juridică a serviciilor sociale, oferind perspective relevante pentru dezvoltarea cadrului legislativ aplicabil.

Cercetările aplicative realizate de Crestenco T. (2013), Ciocan L. (2020), Isac O. (2022), Munteanu P. (2023), Cheianu-Andrei D. (2010, 2015, 2023, 2024), Chistruga-Sinchevici I. (2024) și Oceretnîi A. (2024) au avut un rol important în consolidarea fundamentului empiric al politicilor sociale bazate pe dovezi. Aceste studii s-au concentrat pe evaluarea eficienței intervențiilor sociale, formularea de recomandări pentru optimizarea serviciilor și identificarea nevoilor reale ale beneficiarilor. În plus, cercetările au abordat teme de actualitate precum prevenirea separării copilului de familie, protecția copiilor migranților și accesul echitabil la servicii comunitare, oferind un cadru analitic relevant pentru elaborarea și implementarea politicilor de protecție socială și incluziune.

Studiile de referință au evidențiat provocările sistemice, inclusiv lipsa specialiștilor, subfinanțarea, accesul inegal la servicii și carențele în monitorizare. Cercetările calitative și analizele de impact au oferit recomandări pentru extinderea serviciilor alternative (asistența parentală profesionistă și case de tip familie, case de copii de tip familial), instruirea continuă a personalului, consolidarea cadrului legal și crearea unor servicii centrate pe nevoile copiilor.

Subcapitolul 1.3. **Metodologia de cercetare a intervenției specializate în cazul familiilor cu copii în situație de risc prin servicii sociale integrate,** evidenţiază domeniul tematic, descrie caracteristicile generale ale cercetării, detaliază baza informațional-statistică și studiile sociologice relevante, specifică datele și metodele utilizate și include instrumentele de analiză aplicate. Teza propune dezvoltarea unui model de abordare care să răspundă complexității problemelor specifice copiilor aflați în situații de risc prin intervenții individualizate și multidisciplinare integrate în cadrul serviciilor sociale. Printr-o abordare unitară și coordonată, aceste servicii sociale integrate răspund eficient nevoilor complexe ale copiilor, asigurând intervenții sustenabile și adecvate pe termen lung. Aspectele esențiale ale acestui model sunt reprezentate schematic în Figura nr. 1. care reflectă perspectivele teoretice analizate de diverși autori.

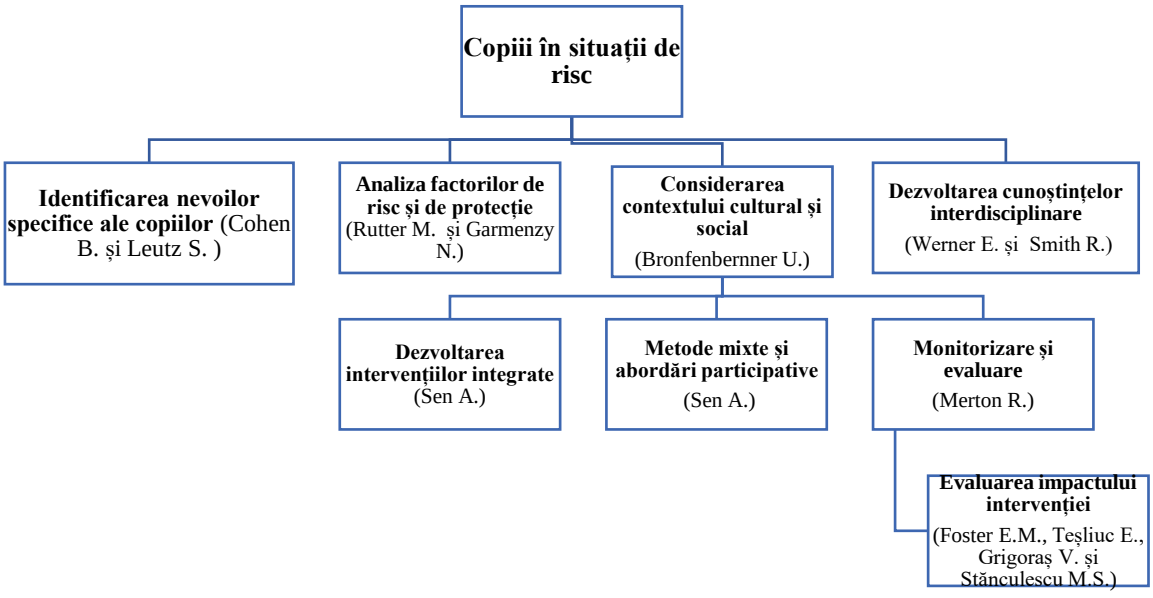

Figura nr. 1. **Conceptualizarea modelului integrat de abordare a copiilor aflați în situații de risc**

Sursa: elaborată de autoare în baza analizei literaturii de specialitate.

Studiul de doctorat se bazează pe cercetări cantitative la care autoarea a contribuit în

calitate de coordonator de proiect (Asociația Obștească PRODOCS), fiind responsabilă de dezvoltarea metodologiei și a instrumentelor de cercetare, culegere și analiza primară a datelor.

Tabelul 1. Baza empirică a cercetării

Nr.	Denumirea studiului sociologic	Tip Studiu	Grupul Țintă	Eșantionul de cercetare	Metoda de cercetare	Anul
1.	Experiențele copiilor din 8 centre de plasament (etapa inițială)	Cantitativ	Copii	69 copii (cu vârsta între 7-12 ani -40; 13-17 ani – 29)	Ancheta pe bază de chestionar	2021
2.	Experiențele copiilor din 8 centre de plasament din Moldova (etapa finală)	Cantitativ	Copii	73 copii cu vârsta între 7-12 ani; 42-13-17 ani – 31 copii (dintre care 56 de copii au participat la etapa inițială și finală)	Ancheta pe bază de chestionar	2022
3.	Evaluarea competențelor parentale ale părinților copiilor în situații de risc din centrele de plasament (etapa inițială)	Cantitativ	Părinți	38 de părinți, cu vârsta între 17 și 51 de ani.	Ancheta pe bază de chestionar	2022
4.	Evaluarea competențelor parentale ale părinților copiilor în situații de risc din centrele de plasament	Cantitativ	Părinți	43 de părinți, cu vârsta între 17 și 51 de ani (din 43 care 31 se repetă)	Ancheta pe bază de chestionar	2023
5.	Experiențe și nevoi ale copiilor din centrele de plasament	Calitativ	Copii	20 copii (10 fete și 10 băieți)	Interviuri individuale Semistructurate	2019
6.	Evaluarea și optimizarea serviciilor sociale integrate pentru copiii vulnerabili	Calitativ	Specialiști	14 specialiști STAS, ATAS, ONC-uri	Focus-grup (2 grupuri)	2024

Suplimentar, teza a integrat analiza datelor statistice colectate anual de MMPS prin intermediul Formularului CER 103 Copii aflaţi în situaţie de risc şi copii separaţi de părinţi [43] în vederea evaluării amplorii fenomenului, identificării principalelor cauze și estimării impactului separării de părinți în Republica Moldova. Totodată, au fost analizate cauzele separării și măsurile de protecție, au fost evaluate programele de educație parentală (Mellow Parenting, PANDA, „CONECT- Adolescența pe înțelesul părinților", „PEACE – Părinți Empatici, Asumați, Conștienți și Echilibrați", Ghid de educație parentală, etc.), evidențiindu-se rolul lor în sprijinul familiilor și prevenirea riscurilor.

CAPITOLUL II. CONTEXTUL NAȚIONAL AL SERVICIILOR SOCIALE INTEGRATE ADRESATE FAMILIILOR CU COPII ÎN SITUAȚII DE RISC cuprinde analiza caracteristicilor, problemelor și provocărilor acestor familii, evaluarea cadrului legal și de politici naționale pentru serviciile sociale integrate, precum și examinarea cadrului instituțional, a procedurilor de intervenție și a mecanismelor de monitorizare aplicate. Subcapitolul 2.1. **- Famiiile cu copii în situații de risc: caracteristici, probleme și provocări,** analizează dificultățile complexe cu care se confruntă aceste familii, generate de o interacțiune multiplă a factorilor socioeconomici, de mediu și contextuali, care influențează negativ bunăstarea copilului și funcționalitatea familială. Gradul de vulnerabilitate este influențat de factori precum sărăcia, lipsa accesului la educație și servicii de sănătate, condiții sociale dificile. Convergența acestor elemente afectează capacitatea de funcționare a familiei, reducându-i reziliența și sporind probabilitatea expunerii copiilor la riscuri sociale multiple. Problemele famiiilor cu copii în situații de risc sunt interconectate și contribuie la perpetuarea ciclului de sărăcie și excluziune socială, cu impact negativ asupra copiilor. Conform studiului realizat de UNICEF în 2016 [51], vulnerabilitatea gospodăriilor este determinată de două aspecte distincte:

expunerea la riscuri și capacitatea de reziliență pentru a face față consecințelor. În acest context, sprijinul sistemic și accesul echitabil la servicii sociale devin esențiale pentru întreruperea transmiterii intergenerațională a dezavantajului social.

Pentru a obține o perspectivă complexă asupra situației familiilor cu copii în situații de risc din Republica Moldova, autoarea a realizat o sistematizare a principalelor caracteristici, probleme și riscuri identificate, utilizând atât date din cercetări primare, cât și informații din surse secundare. Figura 2 sintetizează factorii ce contribuie la vulnerabilitatea acestor familii, punând în evidență interacțiunea dintre dificultățile economice, instabilitatea socială și disfuncțiile familiale.

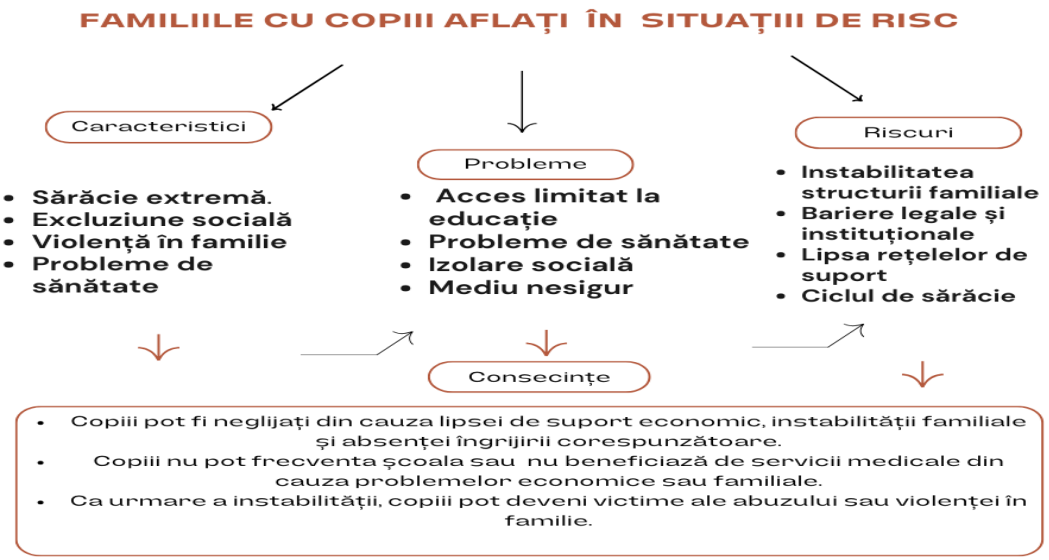

Figura 2. Familii cu copii în situații de risc: caracteristici, probleme, riscuri și consecințe

Sursa: elaborată de autoare în baza analizei literaturi de specialitate și a concluziilor de la focus grupuri.

La sfârșitul anului 2024, sistemul de asistență socială a raportat un număr de 7928 de copii în situație de risc. Majoritatea copiilor au vârsta de7-15 ani, fapt ce indică creșterea riscurilor odată cu vârsta, când copiii devin mai expuși la factori externi precum școala sau comunitatea. Discuțiile focus-grup subliniază complexitatea problemelor cu care se confruntă copii în situație de risc:*"... în rândurile familiilor care au copii în situații de risc dacă apare abuzul de alcool, celelalte lucruri cum ar fi neglijarea, violența fizică, abuzul sexual sunt în lanț,*" (FG_1); *"încadrarea sau angajarea în câmpul muncii reprezintă o provocare majoră pentru familiile aflate în situații de risc* (FG_1);*"lipsa motivației interne de a-și construi un trai decent*" (FG_2); *„lipsa experienței de muncă anterioare, problemele de sănătate mintală și dependența de substanțe" (FG_1); „separarea familială poate fi rezultatul unor presiuni externe" (FG_2); „din cauza unor factori interni, precum conflictele și tensiunile permanente din cadrul familiei" (FG_1).* Familiile cu copii în situații de risc afectate de sărăcie, șomaj sau probleme de sănătate mintală pot fi percepute negativ de către societate, lucru confirmat de copiii participanți la interviuri, care susțin că: *„copiii de la scoală se uită urât la noi" (I_4); „părinții lor îi cearta dacă vorbesc cu noi" (I_14); „uneori, unii părinți ai colegilor noștri spun că ei nu plătesc fondul clasei ca sa se bucure toți abandonații" (I_11).* Teoria ecologică de U. Bronfenbrenner confirmă că mediul influențează dezvoltarea, iar stigmatizarea socială poate apărea ca o interacțiune negativă între copil și mediul său social [4].

Subcapitolul 2.2. Cadrul național legal și de politici privind sistemul integrat de servicii sociale în Republica Moldova, examinează structura și funcționalitatea cadrului normativ și strategic elaborat pentru a răspunde într-un mod coerent și coordonat nevoilor complexe ale grupurilor vulnerabile, cu un accent deosebit pe copii aflați în situații de risc. Contextul actual și procesul de aderare la Uniunea Europeană au determinat Republica Moldova să dezvolte și să fortifice cadru normativ și instituțional. Prin ratificarea Acordului de Asociere cu Uniunea Europeană (Legea nr. 112/2014), Republica Moldova și-a asumat angajamentul de

a promova o politică socială echilibrată, aliniată la standardele europene. Articolul 151 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene prevede următoarele: accesul la muncă sigură, egalitatea de tratament, protecția socială, dialogul social și combaterea excluziunii[20]. Armonizarea legislației naționale și creșterea calității vieții cetățenilor vulnerabili rămân provocări majore.

Programul național pentru protecția copilului (PNPC) pe anii 2022-2026 pune accent pe abordarea sistemică[42], aceste aspecte fiind identificate inclusiv în cadrul obiectivelor programului:

1. Sistemul de protecție a copilului răspunde rapid și eficient la nevoile fiecărui copil;
2. Adulții și copiii manifestă toleranță zero față de orice formă de violență împotriva copiilor;
3. Copiii cresc într-un mediu familial sigur și protector, care le asigură bunăstarea.

Dificultățile actuale ale Programului național includ lipsa unui mecanism eficient de monitorizare, coordonare intersectorială redusă, disparități în accesul la servicii în mediul rural, capacitate instituțională limitată și resurse financiare insuficiente. Totodată, în implementarea PNPC 2022–2026 se identifică discrepanțe între obiectivele declarate (ex. intervenție promptă) și realitatea implementării – lipsa personalului, a monitorizării, a reacției rapide, ceea ce este în contradicție cu modelul logic al programelor sociale după C. Weiss.

Structura cadrului normativ și strategic care guvernează sistemul de protecție a copilului din Republica Moldova evidențiază patru componente esențiale: *Legislația națională de bază*, care include acte fundamentale, precum Codul Familiei, Legea privind Drepturile Copilului (nr. 370/2023), Legea nr.140/2013 privind protecția specială a copiilor în situație de risc și alte reglementări privind serviciile sociale și asistența socială. *Strategiile și programele naționale*, reprezentate de PNPC pentru anii 2022–2026 și strategii anterioare, care stabilesc direcțiile de dezvoltare ale sistemului de protecție. *Hotărârile de Guvern,* inclusiv privind standardele minime de calitate, care reglementează serviciile sociale destinate copiilor, cooperarea intersectorială și condițiile de acordare a indemnizațiilor în servicii de tip familial. *Ordinele și ghidurile metodologice ale MMPS*, ce completează cadrul aplicativ prin documente recente vizeazând protecția internă a copilului și managementul de caz.

Componentele cadrului normativ reflectă eforturile continue ale statului de a consolida un sistem de protecție integrat, adaptat nevoilor copiilor vulnerabili și orientat spre respectarea drepturilor fundamentale. Cadrul de protecție al copilului în Republica Moldova se sprijină pe de o parte de o serie de **puncte forte**, acestea fiind adoptarea convențiilor internaționale relevante, existența regulamentelor specifice pentru comisiile de protecție și echipele multidisciplinare și dezvoltarea serviciilor specializate (case de tip familial, centre pentru copii în situații de risc). Politicile axate pe prevenirea separării copilului de familie și parteneriatele fortificate dintre autoritățile publice locale și organizațiile neguvernamentale susțin un cadru integrat și adaptabil la schimbările sociale. De asemenea, descentralizarea promite creșterea finanțării în servicii sociale, în contextul în care nevoile cresc. Pe de altă parte, sistemul întâmpină **provocări majore**, cum ar fi aplicarea fragmentară a legislației, lipsa personalului calificat, subreprezentarea anumitor categorii de copii în politici publice și discrepanțele dintre zonele rurale și urbane. Legea nr. 140/2013 prezintă lacune privind clarificarea rolurilor profesionale, iar lipsa unui nomenclator actualizat al serviciilor sociale limitează adaptarea sistemului la nevoile actuale. Totodată, insuficiența specialiștilor în protecția copilului și lipsa armonizării reglementărilor instituțiilor de plasament cu noile politici reduc eficiența intervențiilor în interesul superior al copilului.

Subcapitolul 2.3. **Cadrul instituțional, proceduri de intervenție și monitorizare a serviciilor sociale adresate familiilor cu copii în situații de risc,** analizează responsabilitățile autorităților în protejarea și promovarea drepturilor copiilor în corespundere cu cadrul normativ, în special cu Legea nr. 143/2013 cu privire la protecţia specială a copiilor aflaţi în situaţie de risc şi a copiilor separaţi de părinţi și alte prevederi legislative relevante.

Cadru instituțional al serviciilor sociale adresate familiilor cu copii aflați în situații de

risc în Republica Moldova este conturat prin colaborarea dintre instituțiile abilitate cu responsabilitatea ocrotirii drepturilor copilului pentru asigurarea unei protecții eficiente și a unui sistem integrat care să răspundă rapid și eficient la nevoile copiilor aflați în situații de risc (Figura 3). Totuși, în practică, această colaborare este adesea limitată de lipsa coordonării eficiente, suprapuneri de responsabilități și mecanisme slabe de comunicare, ceea ce afectează capacitatea sistemului de a răspunde prompt și integrat nevoilor reale ale copiilor.

Figura 3. Cadrul instituțional pentru protecția copilului în Republica Moldova

Sursa: elaborată de autoare în baza analizei cadrului instituțional.

Autoritățile pentru protecția copilului includ instituții specializate și agenții responsabile de monitorizarea și aplicarea legislației în domeniu. Acestea trebuie să colaboreze eficient pentru a asigura un sprijin coerent copiilor vulnerabili.

Procedurile de intervenție ca parte a managementului de caz au un rol esențial în *dezvoltarea serviciilor sociale integrate pentru familii și copii în situație de risc* pentru asigurarea bunăstării și prevenirea problemelor sociale. Intervenția prin serviciile sociale integrate ar trebui să includă următoarele cinci elemente de bază: *abordare centrată pe familie*, *colaborare interinstituțională, servicii holistice, prevenire și intervenție timpurie* și *dezvoltarea competențelor parentale,* grafic prezentate în Figura 4.

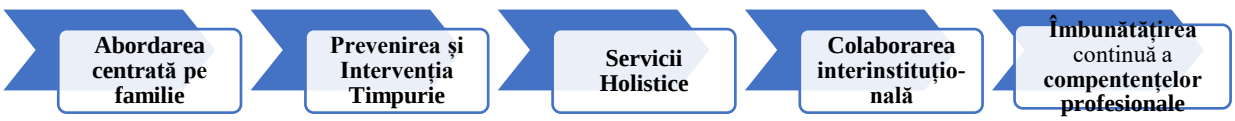

Figura 4. Elemente de bază ale intervenției în serviciile sociale integrate

Sursa: elaborată de autoare în baza analizei literaturii științifice.

Capitolul 3. -PRACTICA SERVICIILOR SOCIALE INTEGRATE ÎN SUPORTUL FAMILIILOR ÎN SITUAȚII DE RISC, abordează contribuția serviciilor sociale integrate în formarea competențelor sociale la copii, dezvoltarea abilităților şi competenţelor parentale

pentru prevenirea riscurilor, colaborarea intersectorială, monitorizarea serviciilor și perspectivele de dezvoltare a serviciilor sociale integrate pentru copii în situații de risc.

Subcapitolul 3.1. **Contribuția serviciilor sociale integrate în formarea competențelor sociale la copiii aflați în situații de risc,** descrie competența socială ca unul dintre cele mai studiate domenii ale comportamentului social uman. În Republica Moldova, contextul socioeconomic și dificultățile asociate determină necesitatea ca fiecare copil să fie pregătit să poată interveni prompt și competent în soluționarea propriilor probleme. Competențele și abilitățile sociale sunt esențiale pentru dezvoltarea armonioasă a copiilor, în special pentru cei aflați în situații de risc, deoarece acestea contribuie la integrarea lor în medii sociale diverse și la depășirea provocărilor personale și contextuale. Competența socială este atinsă atunci când copilul manifestă mai multe abilități: de a interacționa cu ceilalți copii; de a inițiа interacțiuni cu alți copii; de a solicita și oferi ajutor; de a rezolva situațiile conflictuale; de a coopera; de a tolera situații care provoacă frustrare [13, p. 259-263]. Pentru fortificarea competențelor sociale ale copiilor în situații de risc din centrele de plasament a fost dezvoltat „Ghidul metodologic de instrucțiuni practice pentru cursul de Dezvoltare a abilităților de viață independentă și carieră a copiilor în situație vulnerabilă, beneficiari ai Centrelor de Plasament”[48], elaborat sub coordonarea autoarei tezei de doctor.

Cercetarea privind experiențele copiilor din 8 din cele 26 de centre de plasament existente (circa 30,8% copii) a fost desfășurată în două etape: inițială – 2021, până la dezvoltarea abilităților copiilor și finală – 2022, după instruire. Metodologia a permis urmărirea evoluției percepțiilor și comportamentelor copiilor în timp, oferind o înțelegere profundă a efectelor intervențiilor aplicate. Studiul Experiențele copiilor din 8 centre de plasament din Moldova ,a inclus 69 copii la etapa inițială și 73 la etapa finală (dintre care 56 de copii s-au repetatat). Au participat la cerctare toți copiii cu vârsta mai mare de 7 ani din cele 8 centre analizate, asigurând o acoperire completă a populației vizate. Datele analizate reflectă o evoluție pozitivă în ceea ce privește relaționarea copiilor cu colegii lor. Numărul celor care manifestă deschidere și acceptare față de ceilalți practic s-a dublat de la 14 la 27 de copii. Totodată, s-a redus considerabil numărul copiilor care întâmpină dificultăți în interacțiuni sociale, ceea ce indică o diminuare a izolării și o îmbunătățire a abilităților de comunicare și cooperare. Rezultatele evidențiază impactul pozitiv al activităților desfășurate și necesitatea de a continua promovarea unui climat relațional incluziv și empatic.

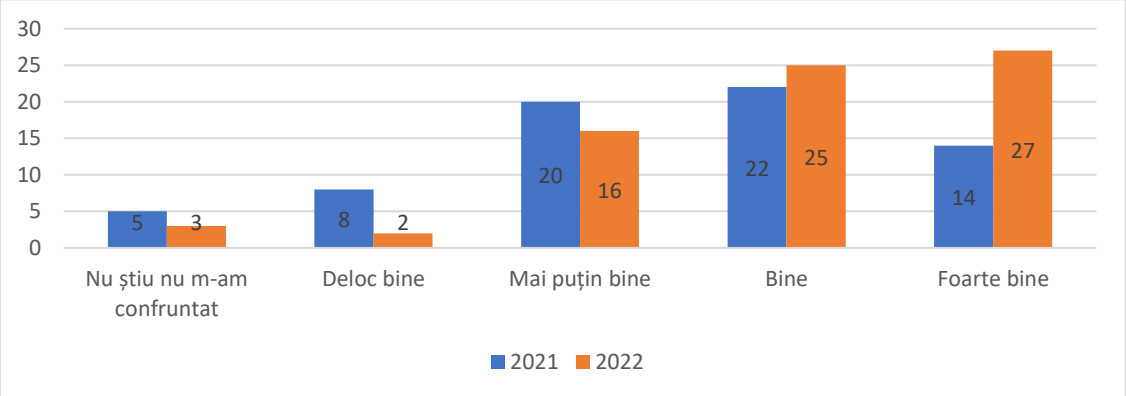

Figura 5. Relaționarea cu colegii, număr respondenți

Sursa: elaborată de autoare în baza datelor studiului Experiențele copiiilor din 8 Centre de plasament.

Datele interviurilor individuale cu copiii din Centrele de plasament permit aprofundarea datelor cantitative, relevând o varietate de percepții și experiențe, care conturează dinamica socială și relațiile interpersonale. Datele au fost grupate în următoarele categorii-cheie:

1. Percepții pozitive despre relații interpersonale: mulți copii descriu relațiile cu ceilalți drept *„bune”* sau chiar *„ca o familie”, „Bine, cred că acum ei mă înțeleg”* (I_7), *„Bine, ca un fel de familie, am frați și surori mai mari și mai mici”* (I_9). Schimbările pozitive în relațiile sociale sunt adesea legate de dezvoltarea abilităților de comunicare și învățarea

normelor sociale *„Mai bine, de când am învățat să comunic și să cer ceva, fără să iau fără voie”* (I_2). Există mențiuni despre creșterea empatiei și ajutorul reciproc, ceea ce reflectă un climat social favorabil *„Îmi place să ajut, mă simt bine dacă pot ajuta cu ceva”* (I_14), *„Copiii mă întreabă dacă sunt tristă”* (I_13).

2. Experiențe mixte și dinamica fluctuantă: unii copii au evidențiat relații variabile, uneori pozitive, alteori dificile *„Cu unii bine, cu alții nu prea”* (I_10), *„Parcă mai bine, dar uneori tot este greu”* (I_12). Percepțiile lor pot fluctua în funcție de contextul zilnic sau de evenimente *„Azi bine, dar a fost și nu prea”* (I_11), *„De obicei, bine, dar când pe copii îi vizitează cineva, îmi este trist”* (I_18).

Rezultatele cercetării evidențiază o **tendință pozitivă** în dezvoltarea competențelor sociale ale copiilor în situații de risc. Pentru evaluarea nivelului de dezvoltare a competențelor sociale la copii, a fost utilizată o scală graduală care reflectă capacitatea de aplicare a acestor competențe:

- **De bază** – început de dezvoltare, nevoie de sprijin constant;
- **Funcțional** – utilizare regula
- tă în contexte uzuale, cu sprijin ocazional;
- **Optim** – aplicare autonomă, adaptată și eficientă în contexte variate.

Scăderea semnificativă a nivelului competențelor de bază (de la 50 la 24) și creșterea nivelului celor funcționale (de la 14 la 33) indică o îmbunătățire semnificativă a abilităților sociale. Evoluția nivelului optim (de la 9 la 16) sugerează că un grup mai restrâns de copii în situații de risc, au atins competențe optime (Figura 6). Totuși, datele arată că 24 de copii din 73 se află încă la nivelul de competențe de bază, ceea ce indică faptul că, deși intervenția a avut un impact pozitiv, există încă un număr semnificativ de copii care necesită sprijin suplimentar. Acest aspect sugerează necesitatea unor strategii de intervenție mai personalizate, a unui suport continuu și a unei monitorizări extinse pentru a asigura progresul competențelor sociale la toți copii.

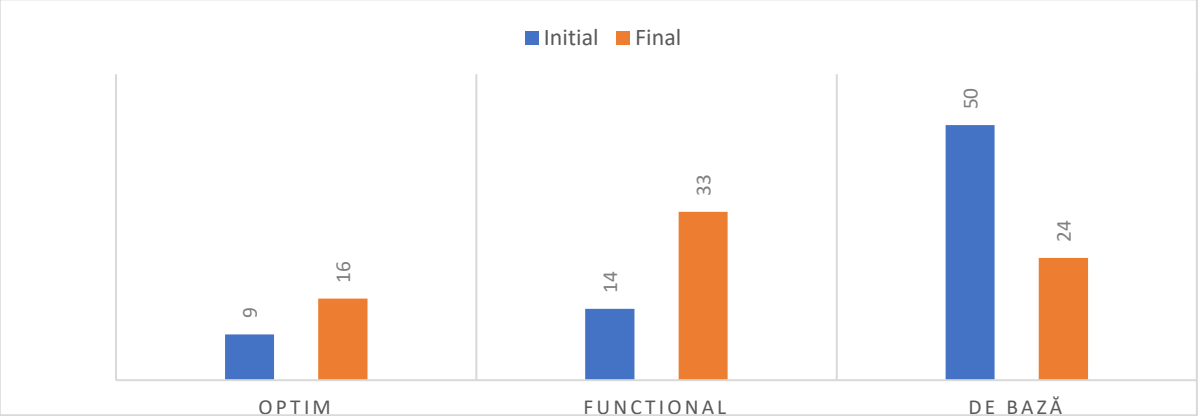

Figura 6. Nivelul competențelor la copii, număr respondenți

Sursa: elaborată de autoare în baza datelor studiului Experiențele copiiilor din 8 Centre de plasament

Provocările principale în dezvoltarea competențelor sociale pentru copiii în situații de risc includ diversitatea nevoilor copiilor, necesitatea formării continue a personalului, limitele de timp pentru copii, resursele insuficiente, monitorizarea impactului și coordonarea între instituții pentru o implementare eficientă.

Subcapitolul 3.2. **Dezvoltarea abilităților şi competenţelor parentale în scopul prevenirii situațiilor de risc pentru copii,** evidențiază că lipsa competențelor parentale adecvate crește riscul de neglijare și abuz, afectând sănătatea fizică, emoțională și socială a copiilor. Republica Moldova a realizat eforturi pentru a spori îmbunătățirea abilităților parentale, prin Hotărârea Guvernului nr. 1106/2016 cu privire la aprobarea Strategiei intersectoriale de dezvoltare a abilităţilor şi competenţelor parentale pentru anii 2016-2022 [25]. Însă nu a fost elaborat un plan de acțiuni pentru punerea în aplicare a acestui document strategic. În consecință, implementarea a fost afectată de multiple constrângeri, precum lipsa

finanțării adecvate, absența unui mecanism coerent de monitorizare și evaluare, precum și aplicabilitatea limitată în comunitățile defavorizate, ceea ce a redus considerabil impactul asupra familiilor cu nevoi complexe.

În Republica Moldova, programele de educație parentală au fost dezvoltate ca răspuns la nevoile familiilor vulnerabile, având ca scop îmbunătățirea relațiilor părinte-copil, prevenirea abandonului și sprijinirea bunăstării copiilor. Aceste inițiative includ programe precum Mellow Parenting, PANDA, Ghidul practic de Educație Parentală, Programul de educație parentală „CONECT. Adolescența pe înțelesul părinților" și Programul de educație parentală „PEACE – Părinți Empatici, Asumați, Conștienți și Echilibrați".

Programele de educație parentală în Republica Moldova au avut reușite, dar se confruntă și cu provocări precum accesibilitatea limitată în zonele rurale, reticența unor părinți față de noi abordări, lipsa formării continue pentru practicieni, resurse financiare insuficiente și dificultatea de a răspunde diversității nevoilor părinților. Analiza arată că majoritatea părinților au un nivel scăzut de educație, dificultăți financiare, locuri de muncă instabile și acces limitat la servicii medicale. Familiile monoparentale și extinse se confruntă cu stres crescut, iar problemele precum dependențele, sănătatea mintală precară și condițiile de trai inadecvate afectează funcționarea familială. Studiul *Evaluarea competențelor parentale ale părinților copiilor în situații de risc din centrele de plasament* evidențiază îmbunătățirea competențelor parentale în relația părinte-copil, precum comunicarea, gestionarea conflictelor, sprijinul reciproc, timpul de calitate și implicarea în activități. Competențele parentale au fost clasificate pe cele trei niveluri menționate anterior: de bază, funcțional și optim.

Rezultatele cercetării după intervențiile realizate în în 2021, indică că 8 părinți cu competențe de bază și-au îmbunătățit abilitățile până la nivel funcțional, iar pâna la sfârsitul intervențiilor 18 au atins nivelul optim de competență parentală (Figura 7). Cu toate acestea, doar 12 copii au fost reintegrați în familia biologică/extinsă, ceea ce indică faptul că dezvoltarea competențelor parentale nu este singurul factor determinant în procesul de reintegrare, fiind necesare măsuri suplimentare de sprijin social și monitorizare a familiei.

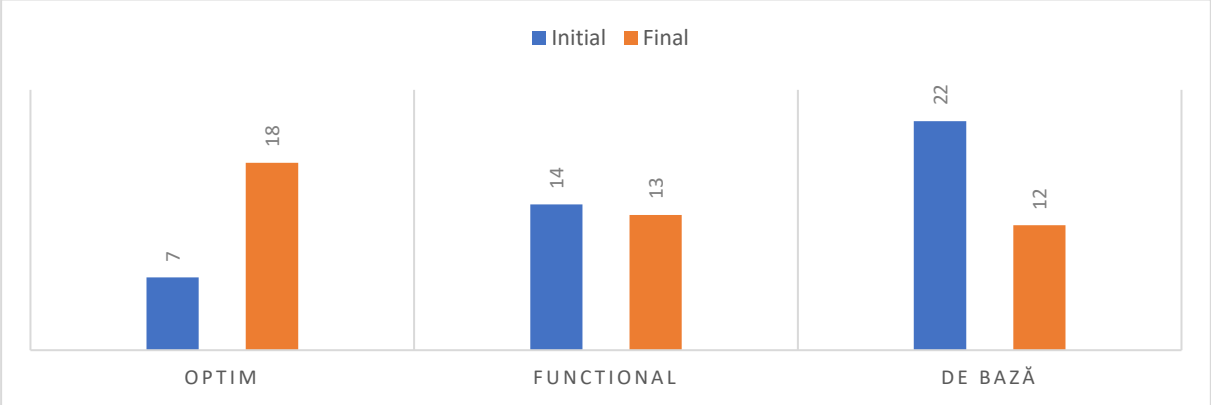

Figura 7. Nivelul competențelor parentale în relația părintelui cu copilul, număr respondenți

Sursa: elaborată de autoare în baza datelor studiului Evaluarea competențelor parentale ale părinților copiilor în situații de risc din Centrele de plasament

Discuțiile focus-grup evidențiază utilizarea grupurilor de sprijin, sesiunilor educaționale interactive și colaborarea cu psihologii ca metode eficiente pentru dezvoltarea abilităților parentale. Provocările includ motivația scăzută a părinților, lipsa de timp și resurse financiare, precum și modelele parentale tradiționale. Soluțiile propuse vizează sesiuni flexibile, recompense simbolice, sprijin material și adaptarea programelor pentru a stimula participarea activă. Provocările principale întâmpinate în procesul de implicare a părinților în programele de dezvoltare a abilităților parentale includ: motivația scăzută a părinților determinată de neconștientizarea importanței abilităților parentale, lipsa de timp și resurse și reticența părinților

față de schimbare: „ *multiple dificultăți educaționale, precum lipsa manualelor, familiile cu venituri reduse nu își permit să satisfacă necesitățile de bază, precum hrană sau îmbrăcăminte, sau rechizite, și pot întâmpina probleme de învățare și sociale (FG_1);* o altă cauza este determinată de *„modele parentale tradiționale care nu sunt întotdeauna eficiente în contextul actual" (FG_2).* Rezultatele cercetării vin să confirme ipoteza cu privire la faptul că dacă părinților copiilor în situații de risc li se oferă suport în dezvoltarea abilităților parentale și consiliere psihologică, atunci acest lucru poate contribui la gestionarea eficientă a comportamentelor - problemă la copii și creșterea bunăstării și stabilității familiale. În schimb, lipsa abilităților sociale la părinții copiilor în situații de risc amplifică problemele de comportament ale acestora și complică procesul de intervenție și adaptare la nevoile copiilor.
În subcapitolul 3.3. **Colaborarea intersectorială: oportunități și provocări în dezvoltarea serviciilor sociale integrate pentru familiile în situație de risc,** se analizează necesitatea unei abordări integrate și coerente prin coordonarea eforturilor între diverse sectoare – social, educațional, sănătate și justiție. Colaborarea intersectorială implică integrarea resurselor, coordonarea între sectoare și asumarea responsabilităților comune pentru a răspunde eficient nevoilor multiple și interconectate ale beneficiarilor sau comunităților. În Republica Moldova prin Hotărârea Guvernului nr. 143/2018 au fost aprobate Instrucțiunile cu privire la mecanismul de cooperare intersectorială pentru prevenirea primară a riscurilor privind bunăstarea copilului [24]. Scopul principal al acestui instrument normativ este de a consolida intervențiile timpurii și de a reduce necesitatea implicării serviciilor specializate prin promovarea unei abordări coordonate și preventive în domeniul protecției copilului. Hotărârea Guvernului nr. 270/2014 [26] operaționalizează mecanismele de coordonare între instituții pentru protecția drepturilor copilului în special pentru identificarea, evaluarea, referirea, asistența și monitorizarea copiilor victime și potențiale victime ale violenței, neglijării, exploatării și traficului. Analizele efectuate de autoare și opiniile exprimate în cadrul discuțiilor focus-grup, reflectă perspective variate și fundamentate asupra barierelor în dezvoltarea serviciilor integrate pentru copii și familii în situație de risc în Republica Moldova: barierele instituționale, în special lipsa unui cadru legal clar și detaliat; multe instituții nu dispun de canale eficiente de schimb de informații, ceea ce împiedică o coordonare adecvată între serviciile oferite; resursele alocate sunt adesea insuficiente pentru implementarea intervențiilor pe scară largă și pentru menținerea sustenabilității acestora pe termen lung; lipsa personalului calificat în domeniile sociale, educaționale și de sănătate afectează calitatea serviciilor. Provocările evidențiate subliniază necesitatea unor reforme structurale care să includă un cadru legal mai clar, îmbunătățirea comunicării interinstituționale și alocarea unor resurse adecvate pentru ca colaborarea intersectorială să fie mai eficientă în sprijinul familiilor vulnerabile. Rezultatele cercetării realizate de autoare atestă că, colaborarea intersectorială în domeniul protecției copilului din Republica Moldova prezintă atât progrese notabile, cât și provocări persistente. Printre **punctele forte** se remarcă existența unui cadru legislativ și strategic favorabil, precum *Strategia Națională de Dezvoltare „Moldova 2030"*, care promovează parteneriate între sectoarele social, educațional și de sănătate. În multe raioane funcționează comisii intersectoriale și se observă o colaborare eficientă între administrațiile publice locale și instituțiile relevante. De asemenea, parteneriatele cu ONC-uri și sprijinul partenerilor internaționali UNICEF, Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare (UNDP), UE care au contribuit la testarea unor modele de intervenție ce pot fi extinse la nivel național. Cu toate acestea, **punctele slabe** includ colaborarea superficială între sectoare, lipsa unui mecanism clar de coordonare și monitorizare, precum și finanțarea insuficientă a proiectelor intersectoriale. La nivel local, lipsa personalului instruit și tendința instituțiilor de a acționa izolat limitează eficiența intervențiilor. Partajarea deficitară a datelor între instituții și diferențele semnificative între raioane afectează coerența intervențiilor. În plus, asistentul social comunitar suportă cea mai mare parte a sarcinilor în lipsa unei revizuiri a fișelor de post și a cadrului normativ care să reflecte nevoia reală de cooperare intersectorială.

Analiza bunelor practici internaționale și a contextului din Republica Moldova confirmă ipoteza conform căreia cooperarea între instituțiile din asistență socială, educație și sănătate influențează pozitiv eficiența intervențiilor, contribuind la identificarea unor soluții mai rapide, adaptate și sustenabile pentru copiii și familiile aflate în situații de risc. O ipoteză complementară confirmată subliniază că formarea continuă a specialiștilor și colaborarea intersectorială contribuie la creșterea coerenței și eficienței intervențiilor, permițând abordarea integrată a nevoilor complexe ale copiilor în situații de risc.

Subcapitolul **3.4. Monitorizarea serviciilor sociale adresate familiilor cu copii în situații de risc,** evidențiază procesele fundamentale pentru asigurarea calității și eficienței intervențiilor. Măsurarea impactului și calității intervenției poate fi realizată complet prin aplicarea integrală a procedurii de monitorizare. Monitorizarea serviciilor sociale este un concept relativ recent și încă insuficient explorat pe toate domeniile de intervenție. Pentru validarea procesului de monitorizare se urmăresc următoarele obiective: 1) adaptarea la schimbările intervenite în contextul social și economic; 2) identificarea problemelor și nevoilor specifice ale beneficiarilor, inclusiv ale grupurilor vulnerabile; 3) reducerea erorilor în implementare prin digitalizarea procesului și formarea continuă a personalului; 3) coordonarea eficientă a activităților intersectoriale și a grupurilor de lucru; 4) optimizarea costurilor disponibile într-un mod sustenabil și eficient. Începând cu anul 2024, a fost implementat un sistem coerent de colectare a datelor, bazat pe rapoartele săptămânale de activitate ale angajaților din sistemul de asistență socială. Aceste rapoarte sunt elaborate în conformitate cu indicatorii specifici stabiliți pentru diversele servicii sociale, inclusiv pentru aplicarea managementului de caz pentru copii. În procesul de monitorizare se colectează diferite tipuri de date: date cantitative pentru evaluarea obiectivă a performanței unui serviciu social, care permit analiza statistică și compararea diferitelor aspecte ale implementării și rezultatelor, și date calitative, ce se referă la caracteristici, opinii, experiențe și percepții, care oferă o înțelegere mai detaliată și nuanțată a fenomenului evaluat. Opiniile exprimate de participanții la discuțiile de focus-grup, evidențiază recunoașterea de către profesioniștii din domeniul serviciilor sociale pentru copii, a importanței utilizării unei game variate de instrumente menite să asigure monitorizarea și evaluarea eficientă a serviciilor sociale integrate. Specialiștii subliniază necesitatea utilizări unor instrumente și metode specifice care să contribuie la o înțelegere aprofundată a impactului serviciilor asupra copiilor și familiilor lor, ideile-cheie identificate fiind: (i) digitalizarea colectării continue a datelor, care permit urmărirea în timp real și eficientizarea procesului de analiză a datelor; (ii) aplicarea metodelor calitative ce evidențiază impactul din perspectiva beneficiarilor, oferind informații valoroase despre experiențele și nevoile lor; (iii) abordarea integrată a cazurilor ce subliniază necesitatea unei colaborări intersectoriale pentru o abordare holistică; (iiii) implicarea beneficiarilor evidențiază importanța respectării drepturilor și autonomiei beneficiarilor, oferindu-le o voce în procesul de monitorizare; (iiiii) instrumentele standardizate sunt esențiale pentru a măsura impactul intervențiilor într-un mod rapid și uniform la nivel național.

Analiza discuțiilor focus grup evidențiază obstacole sistemice în monitorizarea serviciilor sociale: deficit de personal și finanțare, competențe digitale reduse, bariere sociale ale beneficiarilor, rezistența prestatorilor și strategii greu aplicabile în practică.

Subcapitolul 3.5. **Perspective de dezvoltare a serviciilor sociale integrate pentru copii în situații de risc** permite formularea unor ***direcții strategice*** esențiale care pot ghida procesul de consolidare și optimizare a serviciilor sociale integrate în Republica Moldova. Rezultatele obținute au permis identificarea unor factori critici care limitează impactul serviciilor sociale, precum fragmentarea intervențiilor, lipsa coordonării intersectoriale, accesul inegal la resurse, lipsa participării active a familiilor și absența unui mecanism coerent de monitorizare și evaluare a rezultatelor. Pe baza acestor analize, strategiile de intervenție și suport au fost structurate în jurul a șase piloni fundamentali, fiecare având un impact direct asupra îmbunătățirii calității și eficacității serviciilor sociale:

- **Colaborarea intersectorială** pentru eficientizarea mecanismelor de cooperare între instituțiile din domeniile social, educațional, medical și juridic, pentru a asigura intervenții coerente și complementare;
- **Individualizarea intervențiilor** și adaptarea sprijinului oferit la nevoile specifice ale fiecărui copil și familiei sale, ținând cont de contextul sociocultural și gradul de vulnerabilitate;
- **Procesul decizional bazat pe date** prin necesitatea colectării și analizei sistematice a datelor relevante pentru fundamentarea politicilor și intervențiilor, promovând transparența și eficiența în luarea deciziilor;
- **Implicarea activă a familiilor** - părinților și a altor membri ai familiei în procesul de planificare și luare a deciziilor care îi privescpe copii, în vederea întăririi responsabilității parentale și creșterii eficienței intervențiilor;
- **Asigurarea accesului la resurse și servicii diversificate** prin dezvoltarea unui portofoliu larg de servicii sociale, educaționale, psihologice și juridice disponibile tuturor copiilor, indiferent de localizare sau statut socioeconomic;
- **Monitorizarea și evaluarea continuă a impactului** prin instrumente clare de urmărire a rezultatelor și a efectelor serviciilor asupra copiilor și familiilor, pentru a putea ajusta intervențiile în mod corespunzător.

În acest context, direcțiile strategice prezentate în **Figura 8** constituie un cadru operațional pentru reformarea sistemului de servicii sociale integrate, contribuind la o abordare mai eficientă, echitabilă și durabilă a nevoilor copiilor în situații de risc din Republica Moldova.

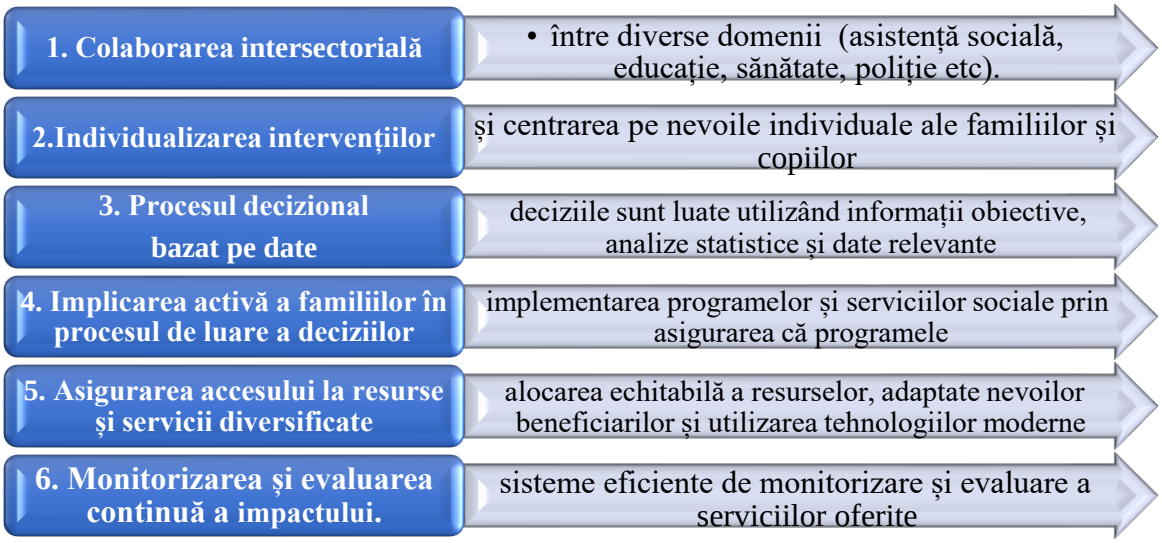

Figura 8. Perspective de dezvoltare a serviciilor sociale integrate

Sursa: elaborată de autoare în proces de documentare asupra tezei

Aplicarea abordării integrate va contribui la depășirea fragmentării adesea observate în modelele actuale de prestare a serviciilor sociale, asigurând faptul că familiile primesc un sprijin complex [34, p.363], care presupune intervenții coordonate în plan social, educațional, medical, juridic și psihologic, adaptate nevoilor fiecărui beneficiar. Actualmente, se recunoaște din ce în ce mai mult necesitatea unei abordări holistice de *prestare a serviciilor sociale integrate*, perspectivă care implică abordarea nu numai a nevoilor imediate ale familiilor[24], ci și a provocărilor socioeconomice și psihologice mai ample ale acestora. Serviciile integrate ar trebui să cuprindă educația, asistența medicală, locuința și asistența financiară, creând un mediu de sprijin care să abordeze toate fațetele bunăstării unei familii [52].

Discuțiile specialiștilor participanți la discuțiile focus-grup subliniază un consens în privința adoptării unor abordări inovatoare și integrate pentru a îmbunătăți serviciile sociale destinate familiilor cu copii în situații de risc, prin ideile-cheie trasate: *„crearea unor echipe mobile multidisciplinare" (FG_9), „atragerea sprijinului de la companii locale pentru*

programe de mentorat și dezvoltare profesională a tinerilor din familiile vulnerabile" (FG_10); „pilotarea unor centre comunitare integrate care să ofere sprijin psihologic, social și educațional sub același acoperiș, adaptate nevoilor locale" (FG_1); „organizarea unor programe parentale pentru părinții din familii vulnerabile privind gestionarea stresului, educația copiilor și rezolvarea conflictelor" (FG_7); crearea unui program de sprijin comunitar sau rețea de suport local pentru familii vulnerabile, prin implicarea voluntarilor și a organizațiilor religioase sau culturale (FG_2) și *promovarea unei platforme interinstituționale de dialog între ONC-uri, sectorul public și cel privat pentru a coordona mai bine resursele și inițiativele (FG_8). Specialiștii* au menționat un set variat de propuneri care reflectă o abordare integrată și adaptată nevoilor specifice ale familiilor și copiilor în situații de risc. Printre modele de bune practici internaționale studiate de autoare și unele sugerate de către grupul de specialiști se remacă câteva exemple de integrare eficientă a serviciilor destinate familiilor și copiilor în situații de risc, evidențiind importanța colaborării intersectoriale, invidualizarea intervențiilor și implicarea activă a comunităților.

Tabelul 3.3. Modele internaționale de bună practică în dezvoltarea serviciilor sociale integrate pentru familii și copii în situații de risc

Țara / Model	Denumire și descriere	Elemente cheie ale integrării	Relevanță pentru Moldova
Irlanda de Nord	Family Support Hubs [18] - Centre intersectoriale care conectează familiile cu rețele locale de servicii	Acces rapid la sprijin, prevenire, parteneriate ONC–stat	Model replicabil pentru rețele locale de intervenție timpurie
Finlanda	One-Stop-Shop Child and Family Services - Toate serviciile (social, educațional, medical) într-un singur loc	Reducerea fragmentării, echipe multidisciplinare	Poate inspira crearea de centre multifuncționale la nivel raional
Marea Britanie	Sure Start Children's Centres - Sprijin parental, educație timpurie, consiliere, sănătate	Prevenție timpurie, accent pe copii 0–5 ani	Poate fi adaptat pentru centrele de zi pentru copii mici
Norvegia	Barnahus (Casa Copilului) - Serviciu integrat pentru victime minore de abuz	Cooperare justiție–asistență socială–psihologie	Model aplicabil în cazurile de violență și abuz asupra copiilor
SUA	*Parent-Child Interaction Therapy"* [51]- Intervenții personalizate prin coordonator de caz	Plan individualizat, incluziune socială activă	Recomandat pentru integrarea serviciilor în cazuri complexe

Sursa: elaborat de autoarea în procesul de documentare asupra tezei.

Modelele analizate evidențiază eficiența abordărilor intersectoriale și a intervențiilor adaptate contextului local, demonstrând că parteneriatul între servicii și implicarea comunității sunt esențiale pentru susținerea familiilor și protejarea copiilor în situații de risc.

În Republica Moldova, familia este considerată principala structură de protecție a copilului, însă adesea este lăsată fără sprijin real în fața dificultăților financiare și sociale. Deși modelul integrat promite sprijin simultan pentru copii și familii, aplicarea sa rămâne fragmentară și neuniformă. Cooperarea între instituțiile statului și societatea civilă este invocată frecvent, dar slab operaționalizată, în condițiile în care colaborarea interministerială (MMPS, Ministerul Educației și Cercetării, Ministerul Sănătății ș.a.) și parteneriatul cu ONC-urile sunt marcate de formalism și lipsă de coordonare efectivă.

CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI

Societatea contemporană moldovenească, marcată de multiple transformări sociale, de situații care generează riscuri și amplifică vulnerabilitățile, este un mediu în care o parte din familiile cu copii sunt expuse situațiilor de dificultate, confruntându-se cu sărăcie, acces limitat de servicii de educație, violență și abuz, instabilitate familială, excluziune socială etc. Acestea

se reflectă în mod negativ în special asupra copiilor, cărora le sunt limitate oportunitățile de dezvoltare armonioasă. În acest context, se impune nevoia dezvoltării de servicii care să asigure abordarea integratoare a nevoilor copiilor și familiilor acestora, asigurându-se o cooperare intersectorială și sectorială coordonată.

Rezultatele cercetării desfășurate în cadrul tezei de doctorat au contribuit la reliefarea contribuției serviciilor sociale integrate în depășirea situației de risc a copiilor și familiilor, la aprofundarea cunoștințelor despre acest tip de servicii, evidențiind necesitatea unuisistem complex de intervenții. Intervenția în cadrul serviciilor sociale integrate presupune o abordare holistică, care îmbină asistența socială cu sprijinul oferit în domenii complementare, precum educația, sănătatea și protecția legală. Eficiența intervenției rezidă în caracterul individualizat și axat pe specificul fiecărui caz în parte și în considerarea contextului sociocultural în care trăiește copilul. Totodată, caracterul multidimensional al intervențiilor, bazate pe evaluări complexe și implementate printr-o colaborare intersectorială, reprezintă o altă condiție de eficientizare a intervenției.

Caracterul inovator al rezultatelor obținute în cadrul tezei de doctor se reflectă în analiza complexă a procesului de dezvoltare, implementare și evaluare a serviciilor sociale integrate, evidențiind metode și practici eficiente de intervenție adaptate nevoilor specifice ale copiilor în situație de risc. De asemenea, cercetările realizate în teză contribuie la identificarea soluțiilor inovatoare menite să optimizeze colaborarea intersectorială și să amplifice impactul pozitiv asupra beneficiarilor, asigurând astfel o intervenție eficientă și sustenabilă.

Rezultatele cercetării au permis confirmarea ***ipotezei principale,*** conform căreia soluționarea problemelor copiilor aflați în situații de risc depinde de dezvoltarea și implementarea serviciilor sociale integrate, bazate pe o abordare multidimensională, care include pregătirea adecvată a personalului și consolidarea colaborării sectoriale și a celei intersectoriale. Analiza indică faptul că dezvoltarea și implementarea serviciilor sociale integrate este esențială pentru soluționarea problemelor copiilor în situații de risc. Rezultatele indică faptul că implementarea uniformă a serviciilor sociale integrate în toate unitățile administrativ-teritoriale este încă deficitară, iar lipsa specialiștilor instruiți și colaborarea insuficientă, atât sectorială, cât și intersectorială, reprezintă bariere majore în prestarea eficientă a serviciilor.

În rezultatul cercetării complexe și multiaspectuale, au fost formulate următoarele ***concluzii generale***:

1. Disparitățile teritoriale afectează semnificativ accesul copiilor în situații de risc la servicii sociale, în special în zonele rurale, unde lipsa resurselor și capacitatea administrativă scăzută limitează eficiența intervențiilor. Copiii din mediul rural dezvoltă mai greu abilități esențiale pentru viață independentă, precum gestionarea emoțiilor, orientarea profesională sau educația financiară. Absența programelor adaptate contextului rural contribuie la menținerea vulnerabilității și a excluziunii sociale, aspect subliniat și în Strategia națională pentru protecția copilului 2021–2025.
2. Familiile cu copii în situație de risc din Republica Moldova se confruntă cu multiple vulnerabilități interconectate – sărăcie extremă, violență în familie, probleme de sănătate mintală, consum de substanțe, acces limitat la servicii și oportunități reduse de angajare. Aceste riscuri sunt accentuate în mediul rural, unde infrastructura socială este slab dezvoltată, iar sprijinul din partea instituțiilor publice este fragmentat și subfinanțat. Conform Strategiei pentru protecția copilului 2021–2025, lipsa unei abordări integrate limitează capacitatea sistemului de a interveni eficient și de a preveni separarea copilului de familie.
3. Deși cadrul legal din Republica Moldova este aliniat standardelor europene, aplicarea serviciilor sociale integrate este limitată din cauza coordonării intersectoriale slabe, subfinanțării și capacității instituționale reduse la nivel local. Lipsa mecanismelor funcționale de colaborare și monitorizare generează intervenții punctuale, adesea necorelate și insuficient

adaptate nevoilor reale ale beneficiarilor. Fără o guvernanță clară și investiții în consolidarea capacităților locale, modelul integrat riscă să rămână un cadru teoretic fără impact real.

4. Serviciile sociale integrate constituie un mecanism vital pentru sprijinirea familiilor cu copii în situație de risc, totuși, eficiența lor este serios afectată de lipsa unei abordări clare și aplicabile în practică, precum și de absența unei cooperări intersectoriale funcționale. În contextul Republicii Moldova, lipsesc în continuare elemente de bază precum protocoale standardizate de colaborare, mecanisme de finanțare bazate pe performanță și echipe multidisciplinare active la nivel comunitar. În lipsa acestor fundamente, intervențiile rămân fragmentate și inegale. Este esențial ca politicile să fie traduse în practici instituționale clare, susținute prin monitorizare constantă, pentru a produce un impact real și sustenabil asupra vieții copiilor vulnerabili.

5. Modelul integrat de intervenție pentru copiii în situații de risc prioritizează interesul superior al copilului, vizând nevoile, riscurile și factorii de protecție individuali. Acesta promovează cooperarea intersectorială, implicarea familiei și adaptarea culturală a intervențiilor. Cu toate acestea, conform Strategiei de protecție a copilului 2021–2025, aplicarea acestor principii rămâne fragmentară, în lipsa unor mecanisme funcționale de coordonare și a unei utilizări eficiente a resurselor disponibile.

6. Serviciile sociale integrate contribuie la dezvoltarea abilităților sociale ale copiilor în situații de risc, prin intervenții individualizate care sprijină încrederea în sine și relațiile echilibrate. În Republica Moldova, aplicarea acestui model este limitată de subfinanțare, coordonare slabă, acces inegal și lipsa formării continue a specialiștilor, ceea ce reduce eficiența intervențiilor. Fără reforme și investiții coerente, potențialul modelului rămâne insuficient valorificat.

7. Programele de educație parentală implementate în Republica Moldova – *Mellow Parenting*, *PANDA*, *Ghidul practic de Educație Parentală*, *CONECT*, *Adolescența pe înțelesul părinților*, *PEACE – Părinți Empatici, Asumați, Conștienți și Echilibrați*, și *Ghidul practic „Dezvoltarea abilităților de viață independentă și carieră a copiilor în situație vulnerabilă”* contribuie la consolidarea relațiilor familiale și prevenirea riscurilor, însă eficiența lor este limitată de acces redus, resurse insuficiente și participare neregulată a părinților. Este necesară o adaptare mai eficientă la nevoile individuale ale copilului și dezvoltarea unui sistem integrat de sprijin parental, sustenabil și incluziv.

8. Teza de doctor se bazează pe concluziile cercetărilor (bazate pe metpde calitative și cantitative) din 8 din cele 26 de centre de plasament active la nivel național, precum și pe contribuțiile specialiștilor obținute în cadrul discuțiilor focus-grup desfășurate în 8 unități administrativ-teritoriale (7 raioane și un municipiu) din totalul celor 37 de raioane și municipii ale Republicii Moldova. În selectarea eșantionului de centre de plasament s-a ținut cont de diversitatea geografică, tipologică și instituțională, fapt ce oferă cercetării valoare empirică solidă și posibilitatea extinderii concluziilor cercetării la nivel național. Datele obținute conturează un tablou coerent al principalelor tendințe, nevoi și provocări din sistemul de protecție a copilului, justificând formularea unor recomandări aplicabile în procesul de ajustare a politicilor publice și de consolidare a intervențiilor sociale în funcție de realitățile locale.

În vederea remedierii situației familiilor cu copii în situații de risc prin servicii sociale integrate se înaintează următoarele ***recomandări***, după cum urmează:

Recomandări pentru factorii de decizie de nivel central:

- Amendarea Legii nr.140/2013 privind protecția specială a copiilor aflați în situație de risc și a copiilor separați de părinți prin includerea prevederilor care să delimiteze responsabilitățile asistentului social comunitar de cele ale specialistului în protecția drepturilor copilului angajat de APL, prin introducerea unor articole care să delimiteze clar atribuțiile și responsabilitățile: ale asistentului social comunitar – în ceea ce privește evaluarea inițială, intervenția de sprijin în familie și referirea cazurilor către autoritatea tutelară; și și ale specialistului în protecția drepturilor copilului – ca reprezentant al APL responsabil de deciziile

privind protecția juridică, monitorizarea cazurilor și reprezentarea copilului în instanță sau în alte instituții.

- Asigurarea resurselor financiare necesare pentru dezvoltarea și menținerea serviciilor sociale comunitare axate pe prevenire primară, cu extinderea rețelei de servicii integrate în mediul rural, inclusiv prin realocarea fondurilor de la instituțiile reorganizate (centre de plasament pentru copii în favoarea centrelor de zi pentru copii în situații de risc).
- Consolidarea capacităților autorităților publice locale, precum și a asistenților sociali și specialiștilor în protecția drepturilor copilului prin formare continuă și suport logistic.
- Dezvoltarea și implementarea sistematică a programelor de prevenire timpurie, centrate pe identificarea proactivă a riscurilor și sprijinirea familiilor înainte de apariția situațiilor critice. Instituirea unui cadru operațional clar pentru cooperarea interinstituțională, prin definirea responsabilităților specifice ale fiecărui sector, standardizarea procedurilor de intervenție și consolidarea mecanismelor de coordonare la nivel local și național. Elaborarea și implementarea unui curriculum standardizat de instruire pentru EMD, adaptat nevoilor din practică.Asigurarea respectării stricte a prevederilor normative stipulate în Legea nr.140/2013 privind protecţia specială a copiilor aflaţi în situaţie de risc şi a copiilor separaţi de părinţi (art.4, lit.f) prin consolidarea mecanismelor de cooperare intersectorială și intervenție multidisciplinară. De asemenea, completarea Legii nr. 140/2013 cu un articol privind constituirea, funcționarea și responsabilitățile echipelor intersectoriale locale pentru prevenirea și intervenția în cazurile copiilor în situație de risc, stabilind: obligativitatea cooperării între Direcțiile teritoriale de asistență socială, instituțiile de învățământ, centrele de sănătate și organizațiile neguvernamentale; proceduri standardizate de lucru (identificare timpurie, plan de intervenție, monitorizare multidisciplinară); mecanisme de coordonare și raportare instituționalăCrearea unui sistem transparent și participativ de monitorizare și evaluare a serviciilor sociale pentru copii în situație de risc, cu accent pe evaluarea continuă a bunăstării copilului și adaptarea intervențiilor în funcție de nevoile identificate.
-
- Completarea Legii nr. 123/2010 privind serviciile sociale, prin actualizarea Nomenclatorului serviciilor sociale și introducerea unei noi categorii de servicii sociale integrate locale pentru prevenirea riscurilor, cu standarde minime de calitate și criterii clare de eligibilitate și finanțare.
- Implementarea mecanismelor de motivare a membrilor echipelor multidisciplinare (remunerări financiare și non-financiare) care ar asigura participarea activă și implicată a tuturor membrilor, stimulând astfel eficiența și calitatea intervențiilor.
- Extinderea parteneriatelor între sectorul public, ONC-uri și comunități pentru îmbunătățirea accesibilității și diversificării serviciilor pentru copiii și familiile în situații de risc, asigurând astfel un sprijin mai eficient și adaptat nevoilor specifice.

Recomandări pentru factorii de decizie de nivel local:

- Dezvoltarea și consolidarea rețelelor locale de servicii integrate, prin colaborare între autorități, instituții publice și ONG-uri, pentru identificarea timpurie și intervenția coordonată în cazurile copiilor aflați în situații de risc.
- Inițierea și promovarea de strategii locale, bazate pe campanii de sensibilizare și educație adresate atât părinților, cât și altor membri ai comunității, esențiale pentru prevenirea situațiilor de risc și crearea unui mediu protector împotriva abuzului și neglijării copiilor.
- Asigurarea supervizării profesionale pentru angajații noi din sistem în gestionarea cazurilor complexe ce vizează copii în situații de risc și familiile acestora, ceea ce va contribui la consolidarea competențelor profesionale, îmbunătățirea calității intervențiilor și reducerea erorilor în procesul decizional.
- Elaborarea și aplicarea planurilor de intervenție individualizate, adaptate nevoilor specifice fiecărui copil, pe baza unei evaluări complexe a fiecărui caz, luând în considerare contextul familial, educațional, psihologic și social al copilului. Planurile de intervenție

individualizate vor include măsuri de protecție, suport educațional, consiliere psihologică și sprijin social, toate adaptate nevoilor și potențialului fiecărui copil.

- Organizarea unei zile de activități pentru copii în situații de risc, beneficiarii de servicii, alături de angajații STAS, ATAS, ceea ce ar facilita integrarea copiilor într-un mediu pozitiv, sprijinind dezvoltarea lor emoțională și socială, îmbunătățirea abilităților de comunicare și cooperare, precum și consolidarea încrederii în sine, oferind totodată angajaților o mai bună înțelegere a specificului lucrului cu acești copii și a provocărilor întâmpinate.

Recomandări pentru mediul academic:

- Realizarea periodică a studiilor privind eficiența serviciilor sociale integrate, cu accent pe metode inovatoare, pentru fundamentarea intervențiilor și sprijinirea formării profesionale continue, inclusiv prin micro-calificări.
- Investigarea impactului colaborării între instituții asupra calității vieții copiilor în situații de risc, pentru a evidenția atât beneficiile unei abordări integrate, cât și posibilele lacune, care să contribuie la dezvoltarea unor strategii mai eficiente pentru îmbunătățirea protecției copiilor în situații de risc și familiilor acestora.
- Colaborarea între instituțiile de învățământ și prestatorii de servicii sociale prin introducerea participării obligatorii a studenților la practică în cadrul serviciilor destinate copiilor în situații de risc, pentru a aplica cunoștințele teoretice, dezvolta abilități practice și înțelege complexitatea nevoilor copiilor, lucrului în echipă și coordonării interinstituționale.

Recomandări pentru mediul necomercial:

- Extinderea parteneriatelor între sectorul public, organizațiile necormerciale și comunități pentru creșterea accesibilității și diversificării programelor inovative, accesibilitate la servicii, contribuind la prevenirea riscurilor, integrarea socială și sustenabilitatea pe termen lung. Colaborarea între actorii relevanți permite integrarea resurselor, expertizei și capacităților fiecărei părți, facilitând implementarea unor servicii mai adaptate la nevoile diverse ale beneficiarilor.
- Diversificarea surselor de finanțare pentru activitățile adresate copiilor în situații de risc și părinților prin crearea de consorții, colaborări public-private și campanii de colectare de fonduri la nivel local pentru a susține programele durabile de sprijin pentru copiii în situații de risc și familiile acestora, precum și la dezvoltarea unor mecanisme de finanțare sustenabile pe termen lung.
- Lansarea inițiativei de a realiza o zi de voluntariat în instituțiile publice pentru copiii în situații de risc, care ar contribui la promovarea profesiilor și orientarea în carieră.

Recomandări pentru Centrele de plasament:

- Implementarea serviciilor sociale integrate adaptate nevoilor copiilor, care să includă sprijin emoțional, educațional, psihologic și juridic, asigurând o intervenție holistică și centrată pe copil.
- Oferirea programelor pentru dezvoltarea abilităților copiilor și părinților, precum *Mellow Parenting*, *PANDA*, *Ghidul practic de Educație Parentală*, *CONECT*, *Adolescența pe înțelesul părinților*, *PEACE* și *Ghidul practic pentru dezvoltarea abilităților de viață independentă și carieră a copiilor în situație vulnerabilă*, adresate copiilor și părinților.
- Formarea continuă a personalului prin instruiri specializate și organizarea de activități de educație parentală, sprijin emoțional și terapii familiale, pentru a consolida relația copil–părinte și a răspunde adecvat nevoilor individuale ale copiilor.
- Crearea unui mediu sigur și deschis pentru comunicare, în care copiii se simt încurajați să-și exprime nevoile și emoțiile, contribuind la reducerea conflictelor cu personalul centrelor.
- Încurajarea participării copiilor din plasament la inițiative comunitare, inclusiv activități axate pe consumul responsabil, pentru a susține integrarea socială și dezvoltarea valorilor civice.

- Promovarea voluntariatului în rândul copiilor din servicii de plasament pentru a sprijini integrarea comunitară, dezvoltarea abilităților socioemoționale și formarea valorilor de solidaritate și responsabilitate.
- Diversificarea surselor de finanțare prin parteneriate cu ONC-uri, colaborări public-private și campanii de colectare de fonduri, pentru a susține activitățil destinate copiilor în situații de risc și părinților acestora.

Bibliografie

1. AVOCATUL POPORULUI PENTRU DREPTURILE COPILULUI. *Raport anual privind respectarea drepturilor copilului în Republica Moldova în anul 2023*. [on-line] [citat 25.09.2024]. Disponibil: https://ombudsman.md/category-rapoarte/drepturile-copilului/
2. BIROUL NAȚIONAL DE STATISTICĂ, *Informația privind situația copiilor în anul 2023*. [on-line] [citat 28.12.2024]. Disponibil: https://statistica.gov.md/ro/situatia-copiilor-in-republica-moldova-in-anul-2023-9578_61275.html
3. BECK, U. *Risk Society: Towards a New Modernity*. SAGE Publications. 1992., p. 12-18. [on-line]. [citat 19.02.2024]. Disponibil: http://www.riversimulator.org/Resources/Anthropology/RiskSociety/RiskSocietyTowardsAnewModernity1992Beck.pdf
4. BOWLBY, J. Attachment and Loss: Vol. 1. Attachment. New York: Basic Books.1969 ISBN 0465005438 [on-line]. [citat 19.12.2023]. Disponibil: https://masplain.com/wp-content/uploads/2020/08/ATTACHMENT_AND_LOSS_VOLUME_I_ATTACHMENT.pd
5. BRONFENBRENNER, U. The Ecology of Human Development: Experiments by Nature and Design. Cambridge, MA: Harvard University Press.1979 [on-line]. [citat 19.12.2024]. Disponibil: https://khoerulanwarbk.wordpress.com/wp-content/uploads/2015/08/urie_bronfenbrenner_the_ecology_of_human_developbokos-z1.pdf
6. BULGARU, M., DILION, M., *Concepte fundamentale ale asistenței sociale*, Chișinău 2000. ISBN 9975-917-50-X.
7. BULGARU, M., DILION, M., *Asistența socială în perioada de tranziție: probleme și modalități de soluționare*. Chișinău: USM. 2000. ISBN 9975-917-48-8.
8. BULGARU, M., SALI, N. *Asistența socială în contextul transformărilor din Republica Moldova*, Chișinău, 2008. ISBN 978997580461.
9. CHANGING THE WAY WE CARE. *Analiza de situație cu privire la îngrijirea copilului în Moldova*. 2021 p.4. [on-line.] [citat 21.12.2024]. Disponibil: https://www.changingthewaywecare.org/wp-content/uploads/2022/07/report-1-care-assessment-ctwwc-md-rom.pdf
10. CHEIANU-ANDREI, D. Necesitățile prestatorilor de servicii sociale în relaționarea cu copiii separați de părinți și copiii în situație de risc. - Chișinău: Bons Officies, 2015, 120 p. ISBN 978-9975-80-978-8
11. CHEIANU-ANDREI, D., GRAMMA, R., MILICENCO, S., PRIȚCAN, V., RUSNAC, V., VACULOVSCHI D., *Necesitățile specifice ale copiilor și vârstnicilor lăsați fără îngrijirea membrilor de familie plecați la muncă peste hotar*e. 2010. ISBN 978-9975-71-124-1
12. COJOCARU, Ș. *Metode apreciative în asistența socială: Ancheta, supervizarea și managementul de caz.* Iași 2006, Polirom. 224 p. ISBN 973-46-0124-5.
13. **COROBAN, C.** Competențele sociale ale copiilor în situație vulnerabilă. În*: Integrare prin cercetare si inovare.: Științe sociale, 10-11 noiembrie 2020, Chișinău. Republica Moldova: Centrul Editorial-Poligrafic al Universității de Stat din Moldova, 2020*, R, SS, pp. 259-263. ISBN 978-9975-152-54-9. https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/115603
14. CROWELL, E., Estimating Costs for Community Services. Social Work Vol. 23, No. 2 1978, pp. 159-161. Published By: Oxford University Press ISSN. 0037-8046. [on-line]. [citat 13.12.2023]. Disponibil: https://www.jstor.org/stable/23712026
15. CYRULNIK, B. Resilience: How Your Inner Strength Can Set You Free from the Past. ISBN: 1585428507
16. DAMASCHIN, A., ASIMINEI, R., Well-being and vulnerability. Enhancing social inclusion among vulnerable children, Scientific Annals of the "Alexandru Ioan Cuza" University, Iași. New Series Sociology And Social Work Section, 2023. [on-line]. [citat 13.12.2024]. Disponibil: https://anale.fssp.uaic.ro/index.php/asas/article/view/746/626
17. DILION, M., *Contractarea Serviciilor Sociale*, [on-line]. [citat 16.11.2024]. Disponibil: https://www.keystonemoldova.md/wp-content/uploads/sites/4/2021/11/manual.pdf
18. DUNN, J. Children's views of their changing families, Family change series, York Publishing Services, (2001), ISBN 9781842630310. [on-line]. [citat 12.11.2024]. Disponibil: https://books.google.md/books?id=Rvd7AAAACAAJ&redir_esc=y&hl=en&pli=1

19. EPSTEIN J., SHELDON S. B., School, Family, and Community Partnerships Preparing Educators and Improving Schools. 2023 [on-line]. [citat 23.11.2024]. Disponibil: https://www.routledge.com/School-Family-and-Community-Partnerships-Preparing-Educators-and-Improving ISBN 9780367002039.
20. EURO LEX. Politica socială [on-line] [citat 16.11.2024]. Disponibil: https://eur-lex.europa.eu/RO/legal-content/glossary/social-policy.html accesat 21.12.2023
21. FOSTER, E.M. Risk and protective factors in child development. In J. G. V. K. (Ed.), Child Welfare: A Handbook for Social Workers 2004, pp. 35-50. [on-line]. [citat 19.12.2023]. Disponibil: https://cwlibrary.childwelfare.gov/discovery/fulldisplay
22. GREENE, R., Risk and Resilience Theory: A Social Work Perspective, In book: Human Behavior Theory& Social Work Practice, 2017. (pp.315-342) [on-line]. [citat 19.12.2024]. Disponibil: https://www.researchgate.net/publication/345103179_Risk_and_Resilience_Theory_A_Social_Work_Perspective
23. Hotărârea Guvernului nr. 708/2019 pentru aprobarea Regulamentului-cadru cu privire la organizarea și funcționarea Centrului regional de asistență integrată a copiilor victime/martori ai infracțiunilor și a Standardelor minime de calitate. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova,* 2019. nr. 400-406, art.1045
24. Hotărârea Guvernului nr. 143/2018 pentru aprobarea Instrucţiunii cu privire la mecanismul de cooperare intersectorială pentru prevenirea primară a riscurilor privind bunăstarea copilului. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova,* 2018, nr.48-57, art.168.
25. Hotărârea Guvernului nr. 1106/2016 cu privire la aprobarea Strategiei intersectoriale de dezvoltare a abilităţilor şi competenţelor parentale pentru anii 2016-2022. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova,* 2016, nr. 347-352 art. 1198.
26. Hotărârea Guvernului nr. 270/2014 cu privire la aprobarea Instrucţiunilor privind mecanismul intersectorial de cooperare pentru identificarea, evaluarea, referirea, asistenţa şi monitorizarea copiilor victime şi potenţiale victime ale violenţei, neglijării, exploatării şi traficului. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova,* 2014, nr.92-98, art. 297, [on-line] [citat 16.11.2024]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=144703&lang=ro
27. Legea nr. 123/2010 privind serviciile sociale. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2010,* nr.155-158, art. 541.
28. Legea nr. 140/2013 privind protecția specială a copiilor în situație de risc. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2013, nr.167-172, art. 534.
29. Legea nr. 370/2023 privind drepturile copilului. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2023,* nr.488-491, art. 864.
30. Legea nr. 547/2003 privind asistența socială. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova 2004,* nr. 42-44, art. 249.
31. Legea nr.122/2010 pentru modificarea și completarea Legii asistenței sociale nr.547-XV din 25.12.2003. În: *Monitorul Oficial al Republici Moldova,* 2010, nr.131-134, art.447.
32. Legea nr.256/2023 pentru modificarea unor acte normative (reforma sistemului de asistență socială „RESTART". În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova,* 2023, nr.341-342, art.603.
33. MALCOCI, L., Accesul la sănătate ca factor esențial al calității vieții grupurilor vulnerabile în perioada pandemică. În: *Formarea și consolidarea coeziunii sociale în Republica Moldova în contextul apropierii de Uniunea Europeană: Studiu sociologic*, Ed. 1, 22 aprilie 2021, Chișinău. ÎS FEP „Tipografia Centrală", 2022, Vol.2,. ISBN 978-5-88554-067-4.
34. MCKIMM, J., PHILLIPS, K., Leadership and Management in Integrated Services, Swansea University, Sheffield Hallam University, UK. 2009. ISBN 978184452040
35. MERTON, R. K. (1938). Social Structure and Anomie. In: American Sociological Review, 3(5), 672-682.
36. MILICENCO, S. *Importanţa supervizării în practica asistenţei sociale*. În: *Studia Universitatis Moldaviae*, Seria Științe sociale, 2013, nr.8(68), p.21-25.
37. MUNDAY B., Integrated social services in Europe. [on-line.] [citat 21.12.2022]. Disponibil: https://www.coe.int/t/dg3/socialpolicies/socialrights/source/Publication_Integrated%20social%20services%20in%20Europe%20E%20(2).pdf ISBN: 978928762083
38. MUNTEANU, P. Reziliența serviciilor sociale în situații de criză. În: *Sociologia și asistența socială: cercetare și profesionalizare*, 26 octombrie 2022, Chișinău. 2022, pp. 117-123.
39. OCERETNÎI, A. Utilizarea datelor de către asistenții sociali în beneficiul copilului: probleme și intervenții necesare. În: *Conferința științifică internațională „Interesul superior al copilului: abordare socio-culturală, normativă și jurisprudențială*" 2022: [on-line]. [citat 04.01.2025]. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/3-10_9.pdf
40. ONOFREI, A. *Asistența socială ca sistem de acțiune socială*. Chișinău, 2013. ISBN 97899757137733. 301p.
41. PRIŢCAN, V., STOIAN, I. Modalități de depășire de către beneficiari a dependenței de serviciile sociale. In: *The contemporary issues of the socio-humanistic sciences: The mentalities of society in*

transformation, Ed. 6, 11-12 decembrie 2015, Chișinău. Republica Moldova: Editura ULIM, 2015, Ediția 6, pp. 165-166.
42. PROGRAMUL NAȚIONAL PENTRU PROTECȚIA COPILULUI PE ANII 2022-2026 și a Planului de acțiuni pentru implementarea acestuia[on-line]. [citat 16.01.2024]. Disponibil: https://gov.md/sites/default/files/document/attachments/subiect-02-nu-325-mmps-site_-.pdf
43. RAPORT cu privire la copiii aflați în situație de risc și copii separați de părinți în anul 2024 Cercetare statistică anuală Nr. 103 [on-line] [citat 28.12.2024]. Disponibil: https://social.gov.md/wp-content/uploads/2025/04/Raportul-statistic-anual-nr.-103-%E2%80%93-%D0%A1opii-aflati-in-situatie-de-risc-si-copii-separati-de-parinti-pentru-anul-2024.pdf
44. RÖSSLER W. The stigma of mental disorders: A millennia-long history of social exclusion and prejudices, [on-line]. [citat 15.11.24]. Disponibil: https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/27470237/.
45. ROTH, M. *Principii versus practici în sistemul de protecție a copilului*. Cluj-Napoca: Editura Presa Universitară Clujeană, 2019. ISBN 9786063705229.
46. RUTTER, M. Psychosocial resilience and protective mechanisms. American Journal of Orthopsychiatry, 57(3), p. 316-331, 1987. [on-line]. [citat 21.10.2024]. Disponibil: https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/3303954/
47. SEMRUD-CLIKEMAN, M. Social Competence in Children. New York: Springer; 2007. [on-line] [citat 23.10.2024]. Disponibil: https://www.researchgate.net/publication/321599074_Social_Competence_in_Children
48. SEN, A. Development as Freedom. Oxford University Press 1999. [on-line]. [citat 17.10.2024]. Disponibil: https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1191/1464993402ps037ra
49. STATE, D., **COROBAN, C**. Dezvoltarea abilităților de viață independentă și carieră a copiilor în situație vulnerabilă. Ghid practic. Chișinău, 2023. 152 p. ISBN 978-9975-3620-6-1.
50. TEŞLIUC, E., GRIGORAŞ, V., STĂNCULESCU, M. *Atlasul Zonelor Rurale Marginalizate şi al Dezvoltării Umane Locale din România*. 2016. [on-line]. [citat 04.01.2025]. Disponibil: https://documents1.worldbank.org/ROMANIAN-PUBLIC-PI-6-Atlas-Iunie2016.pdf.
51. UNICEF. Child Protection Systems Strengthening, 2022. [on-line]. [citat 07.11.2024]. Disponibil: https://www.unicef.org/media/110876/file/Child%20Protection%20Systems%20Strengthening%20.pdf., p.10
52. UNICEF. Evaluare și recomandări de îmbunătățire rezilienței sistemului de protecție socială pentru un răspuns prompt și flexibil la nevoile tuturor copiilor și familiilor vulnerabile care se confruntă cu șocuri, dezastrelor și crizelor din Moldova, Chișinău, 2016. [on-line] [citat 18.03.2024]. Disponibil: https://www.unicef.org/moldova/media/2481/file/Improve-resilience-social-protection-system-ENG-9-aug-2016.pdf
53. United Nations Children's Fund (UNICEF), 2002. The Impact of the Convention on the Rights of the Child: A Review of the Evidence. [on-line]. [citat 14.12.2023]. Disponibil: https://link.springer.com/referenceworkentry/10.1007/978-90-481-9063-8_95
54. VÎRLAN, M. Impactul separării temporare de părinţi asupra comportamentului preadolescenţilor. În: *Psihologie, revista ştiinţifico-practică* , 2012, nr.4, pp.3-8. ISSN 1857-2502. https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/25037

LISTA PUBLICAȚIILOR LA TEMA TEZEI

1. **COROBAN, C.** Monitorizarea copiilor în situație vulnerabilă: aspecte asistențiale. In: *Studia Universitatis Moldaviae (Seria Ştiinţe Sociale)*, 2022, nr. 8(158), pp. 278-283. ISSN 1814-3199. DOI: https://doi.org/10.5281/zenodo.7282054
2. **COROBAN, C.** Abilitățile şi competenţele parentale ale familiilor în situație de risc din Republica Moldova. In: *The contemporary issues of the socio-humanistic sciences*, Ed. 14, 7-8 decembrie 2023, Chişinău. 2023: "Print-Caro" SRL, 2023, Ediția 14, pp. 275-280. ISBN 978-9975-180-89-4. DOI: https://doi.org/10.54481/pcss2023.29
3. **COROBAN, C.** Abordări conceptuale ale familiilor cu copii în situații de risc în contemporană. In: *Integrare prin cercetare şi inovare.: Ştiinţe sociale*, 7-8 noiembrie 2024, Chișinău. Republica Moldova: Centrul Editorial-Poligrafic al Universităţii de Stat din Moldova, 2024, SS, pp. 649-655. ISBN 978-9975-62-687-3. DOI: https://doi.org/10.59295/spd2024s.90
4. **COROBAN, C**. Bulgaru M., Raporturi interpersonale în sistemul familial. In: *Integrare prin cercetare şi inovare: Ştiinţe sociale 2013.* pp.157-159. https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/157-159_9.pdf
5. **COROBAN, C.** Ghid practic de educație parentală [on-line]. [citat 02.01.2025]. Disponibil: http://prodocs.md/wp-content/uploads/2023/08/Ghid-practic_1.pdf ISBN 978-9975-3620-7-8.
6. **COROBAN, C.** Impactul grupurilor de suport asupra performanțelor copiilor în situație vulnerabilă. In: *The contemporary issues of the socio-humanistic sciences*, Ed. 9, 6-7 decembrie 2018: "Print-Caro" SRL, 2018, Ediția 9, pp. 223-228. ISBN 978-9975-3277-5-6.
7. **COROBAN, C.** Individualizarea procesului educațional pentru copiii aflați în situație vulnerabilă. In: *Studia Universitas Moldaviae, 2019, nr.3(123) Seria Ştiinţe sociale" ISSN 1814-3199,* ISSN online 2345-1017, p.27- 31. [on-line]. [citat 02.01.2025]. Disponibil: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/03.p.27-31Sociologie_123.pdf
8. **COROBAN, C**. Parteneriate sociale în lucru cu copiii în situaţie vulnerabilă. *In: Integrare prin cercetare şi inovare: Ştiinţe sociale, 9-10 noiem*brie 2017, Chișinău. Republica Moldova: CEP USM, 2017, R, SS, pp. 392-395.
9. **COROBAN, C**. Particularități sociodemografice și competențe sociale ale copiilor în situație vulnerabilă din centrele de plasament. In: *Integrare prin cercetare şi inovare.: Ştiinţe sociale*, 9-10 noiembrie 2023, Chișinău, Republica Moldova: Centrul Editorial-Poligrafic al Universităţii de Stat din Moldova, 2023, SS, pp. 410-415. ISBN 978-9975-62-688-0. https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/201414
10. **COROBAN, C**. *Probleme actuale ale familiilor cu copii în situație de risc.* In: *Studia Universitatis Moldaviae (Seria Ştiinţe Sociale)*, 2024, nr. 3(173), pp. 150-156. ISSN 1814-3199. https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/206798
11. **COROBAN, C.** Competențele sociale ale copiilor în situație vulnerabilă. *In: Integrare prin cercetare si inovare.: Ştiinţe sociale, 10-11 noiembrie 2020, Chişinău. Republica Moldova: Centrul Editorial-Poligrafic al Universităţii de Stat din Moldova, 2020*, R, SS, pp. 259-263. ISBN 978-9975-152-54-9. https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/115603
12. **COROBAN, C**. Parental limits and competences of parents of children from placement centres. In: *The contemporary issues of the socio-humanistic sciences*, Ed. 14, Chişinău, 2023: "Print-Caro" SRL, 2023, Ediția 14, p. 73. ISBN 978-9975-180-25-2.
13. **COROBAN, C.,** Monitorizarea copiilor în situație vulnerabilă. In: *Sociologia și asistența socială: cercetare și profesionalizare*, 26 octombrie 2022, Chișinău. 2022, pp. 92-97.
14. **COROBAN, C**., Monitorizarea copiilor în situație vulnerabilă: aspecte asistențiale. In: *Studia Universitatis Moldaviae (Seria Ştiinţe Sociale)*, 2022, nr. 8(158), pp. 278-283. ISSN 1814-3199. DOI: https://doi.org/10.5281/zenodo.7282054
15. **COROBAN, C.,** Dezvoltarea competențelor sociale ale copiilor proveniți din medii social-vulnerabile. Conferența: Integrare prin cercetare și inovare, 2022. pp. 179-181.

16. **COROBAN, C.,** Integrarea şi protecţia drepturilor copiilor cu dizabilități lipsiți de îngrijire părintească, Conferența: Protecţia drepturilor persoanelor cu dizabilităţi: abordări multidisciplinare, 2024. Pages120-126.
17. **COROBAN, C.,** Integrated social services for families and children in risky situations in the Republic of Moldova through the lens of sustainable development goals. Vol. 17 no. 2 (2024): Scientific Annals of "Alexandru Ioan Cuza" University of Iaşi (new series) Sociology and Social work. Disponibil: https://anale.fssp.uaic.ro/index.php/asas/article/view/778/657
18. **COROBAN, C.,** Intervenția asistențială din prisma indicatorilor de bunăstare a copilului. In: *Integrare prin cercetare si inovare.: Ştiinţe sociale*, 7-8 noiembrie 2019, Chișinău, Republica Moldova: Centrul Editorial-Poligrafic al Universităţii de Stat din Moldova, 2019, Vol.1, SS, pp. 284-288. ISBN 978-9975-149-50-1.
19. **COROBAN, C.,** Situation of children from placement centers (case of the Republic of Moldova). Analele Ştiinţifice ale Universităţii» Alexandru Ioan Cuza «din Iaşi. Sociologie şi Asistenţă Socială, 2023. Volume 16, Pages 65-78, Editura Universităţii» Alexandru Ioan Cuza din Iaşi, Disponibil: https://scholar.google.com/citations?view_op=view_citation&hl=en&user=IBFx41MAAAAJ&citation_for_view=IBFx41MAAAAJ:d1gkVwhDpl0C
20. STATE D., **COROBAN, C**. Dezvoltarea abilităților de viață independentă și carieră a copiilor în situație vulnerabilă Ghid practic. Chișinău, 2023. 152 p. ISBN 978-9975-3620-6-1.

ADNOTARE

Coroban Cristina, "SERVICIILE SOCIALE INTEGRATE PENTRU COPIII ÎN SITUAȚIE DE RISC: PARTICULARITĂȚI DE INTERVENȚIE". Teză de doctor în sociologie la specialitatea: 541.02 – Structură fenomene și procese sociale, Chișinău, 2025. Structura tezei: lucrarea cuprinde: introducere, trei capitole, concluzii și recomandări, 154 pagini text de bază, bibliografie cu 265 titluri, 12 anexe, 33 figuri și 11 tabele. Rezultatele cercetării realizate sunt prezentate în 20 de publicații cu un volum total de 5.5 c.a.

Cuvinte-cheie: copii vulnerabili, copii în situații de risc, familii cu copii în situații de risc, servicii sociale integrate.

Domeniul de studiu: sociologie, asistență socială.

Scopul cercetării: analizarea particularităților intervenției prin servicii sociale integrate pentru copii în situații de risc din Republica Moldova, identificând modele eficiente de suport pentru depășirea situațiilor de risc.

Obiectivele **cercetării:** fundamentarea cadrului teoretico-metodologic privind copiii în situații de risc și intervențiile sociale integrate; analizarea legislației și a standardelor naționale și internaționale privind serviciile sociale integrate pentru familii și copii aflați în situații de risc din perspectiva identificării aspectelor lacunare și a nevoii de intervenție în plan național; studierea modelelor internaționale de bună practică în dezvoltarea serviciilor sociale integrate; investigarea rolului serviciilor sociale integrate în dezvoltarea abilităților parentale și competențelor sociale ale copiilor; examinarea tendințelor și oportunităților de dezvoltare a serviciilor sociale integrate pentru familiile în situație de risc în raport cu transformările sociale și economice; formularea recomandărilor pentru îmbunătățirea serviciilor sociale prin implementarea abordării integrate.

Obiectul cercetării îl reprezintă asistența copiilor în situație de risc în contextul politicilor de protecție a drepturilor copilului. **Subiectul cercetării**: intervenția prin servicii sociale integrate pentru depășirea riscurilor în rândul copiilor.

Noutatea și originalitatea științifică a cercetării efectuate constă în dezvoltarea unui model bazat pe drepturile și rolurile sociale ale familiilor în risc, evidențiind o abordare inovatoare pentru Republica Moldova – servicii sociale integrate. Inovația se reflectă în participarea activă a familiilor în toate etapele de intervenție.

Problema științifică particularitățile de intervenție prin servicii sociale integrate pentru copiii în situație de risc, determină modul în care abordările coordonate și integrate sectorial și intersectorial pot răspunde eficient nevoilor complexe, facilitând accesul la resurse și contribuind la reducerea vulnerabilităților și promovarea incluziunii sociale.

Semnificația teoretică abordează comprehensiv provocările și soluțiile în domeniul serviciilor sociale integrate, cu accent pe contextul internațional și național. Cercetarea își propune să aducă contribuții în îmbunătățirea prestării serviciilor sociale integrate destinate familiilor cu copii în situații de risc în Republica Moldova.

Valoarea aplicativă a lucrării constă în determinarea particularităților de intervenție prin servicii sociale integrate în Republica Moldova, cu accent pe tipurile de servicii necesare pentru familiile cu copii în situații de risc. Rezultatele obținute vor avea un impact pozitiv pentru orientarea politicilor și practicilor în domeniul asistenței sociale prin informare și orientare către factorii de decizie și organizațiile care activează în domeniul serviciilor sociale.

Implementarea rezultatelor științifice au fost reflectate în 20 lucrări publicate în reviste, culegeri de specialitate, precum și contribuții la elaborarea ghidurilor practice, inclusiv: „Dezvoltarea abilităților sociale copiilor și părinților aflați în situație vulnerabilă", „Ghid practic de Educație Parentală", și „Dezvoltarea abilităților de viață independentă și carieră a copiilor în situație vulnerabilă". Rezultatele au fost integrate în cursurile predate la facultatea, astfel subliniind aplicabilitatea practică a rezultatelor cercetării.

Аннотация

Коробан Кристина, «ИНТЕГРИРОВАННЫЕ СОЦИАЛЬНЫЕ УСЛУГИ ДЛЯ ДЕТЕЙ В РИСКОВЫХ СИТУАЦИЯХ: ОСОБЕННОСТИ ВМЕШАТЕЛЬСТВА».

Диссертация на соискание ученой степени доктора социологии по специальности: 541.02 - Структура социальных явлений и процессов, Кишинев, 2025.

Структура диссертации: введение, три главы, общие выводы и рекомендации, 154 страниц основного текста, библиография из 265 наименований, 12 приложений, 33 рисунка и 11 таблиц. Результаты проведенного исследования представлены в 20 научных публикациях с общим объемом 5.5 авторских листов.

Ключевые слова: уязвимые дети, дети в рискованных ситуациях, семьи с детьми в рискованных ситуациях, интегрированные социальные услуги.

Область исследования: социология, социальная работа.

Цель исследования: анализ особенностей вмешательства через интегрированные социальные услуги для детей, находящихся в группе риска в Республике Молдова, с выявлением эффективных моделей поддержки для преодоления рискованных ситуаций.

Задачи исследования: обоснование теоретико-методологической базы в отношении детей в ситуациях риска и интегрированных социальных вмешательств; анализ законодательства и стандартов по интегрированным социальным услугам для семей и детей группы риска; изучение международных моделей передового опыта в развитии интегрированных социальных услуг; исследование роли интегрированных социальных услуг в развитии родительских навыков и социальных компетенций детей; анализ развития интегрированных социальных услуг для семей в сложных ситуациях в условиях социальных и экономических изменений; разработка рекомендаций по совершенствованию социальных услуг путем внедрения интегрированного подхода.

Объект исследования – помощь детям, находящимся в сложной жизненной ситуации. **Предмет исследования –** вмешательство через интегрированные социальные услуги для преодоления рисков среди детей.

Научная новизна и оригинальность проведенного исследования заключаются в разработке модели, основанной на правах и социальных ролях семей в рискованных ситуациях, с выделением инновационного подхода. Инновация проявляется в активном участии семей на всех этапах интервенции, а их мнения составляют эмпирическую основу выдвинутых рекомендаций.

Решаемая научная проблема заключается в выявлении особенностей вмешательства через интегрированные социальные услуги для детей в рисковых ситуациях, определяя, как согласованные и интегрированные подходы могут эффективно отвечать на сложные потребности, обеспечивая доступ к ресурсам и способствуя снижению уязвимости и содействию социальной инклюзии.

Теоретическая значимость. Исследование направлено на улучшение предоставления этих услуг в Республике Молдова и дополнение теоретической базы социальной работы. Прикладное значение работы состоит в выявлении особенностей вмешательства через эти услуги, оценке их типов и влиянии на разработку политики в области социальной работы. Полученные результаты окажут положительное влияние на стратегии и практики разработки политики в области социальной работы.

Реализация научных результатов. Основные результаты исследования были отражены в 20 научных работах, опубликованных в журналах, сборниках специализированных материалов, а также в разработке практических руководств, включая: «Развитие социальных навыков детей и родителей, находящихся в уязвимом положении», «Практическое руководство по родительскому воспитанию», «Развитие навыков самостоятельной жизни и карьеры детей в уязвимом положении». Результаты были интегрированы в учебные курсы, преподаваемые в университете, что подчеркивает практическую применимость проведенного исследования.

ABSTRACT

Coroban Cristina, "INTEGRATED SOCIAL SERVICES FOR CHILDREN IN RISK SITUATIONS: INTERVENTION PARTICULARITIES". PhD thesis in sociology, specialization: 541.02 – Structure of Social Phenomenon and Processes, Chișinău, 2025.

Structure of thesis: the work includes: introduction, three chapters, general conclusions and recommendations, 154 pages of core text, bibliography with 265 titles, 12 annexes, 33 figures, and 11 tables. The results of the research are presented in 20 scientific papers with a total volume of 5.5 author's sheets.

Keywords: vulnerable children, children in risk situations, families with children in risk situations, integrated social services.

Field of study: sociology, social work.

The aim of the research: is to analyze the particularities of intervention through integrated social services for children at risk in the Republic of Moldova, identifying effective support models for overcoming risky situations.

Research objectives: establishing the theoretical and methodological framework regarding children at risk and integrated social interventions; analyzing legal frameworks on integrated social services for at-risk families and children, and identifying gaps requiring national intervention; studying international best practice models in the development of integrated social services, aiming to identify applicable aspects in the national context; investigating the role of integrated social services in developing parental skills and children's social competencies, as well as their impact on preventing risk situations; analyzing the trends and opportunities for the development of integrated social services for families at risk in relation to social and economic transformations; developing recommendations for improving social services through the implementation of an integrated approach, aiming to reduce risks.

Research Object: The assistance of children at risk within the framework of child rights protection policies.

Research Subject: Intervention through integrated social services to mitigate risks among children.

The scientific novelty and originality of the research lie in the development of a model based on the rights and social roles of at-risk families, highlighting an innovative approach for the Republic of Moldova - integrated social services. The innovation is reflected in the active participation of families at all stages of intervention, with their perspectives forming the empirical basis for the recommendations.

The important scientific problem solved: The research thoroughly examines the challenges and solutions within the field of integrated social services, with a focus on both international and national contexts. The research aims to make a valuable contribution to the understanding and improvement of integrated social services for families with children in risk situations in the Republic of Moldova. The obtained results will complement the theoretical framework of social work and provide valuable methodological support for future research in social services and interventions for vulnerable families.

The practical value of the study lies in identifying the specific features of intervention through integrated social services in the Republic of Moldova, with a focus on the types of services needed for families with children at risk. The results obtained are expected to have a positive impact on shaping social assistance policies and practices by informing and guiding decision-makers and organizations active in the field of social services.

Implementation of scientific results. The research results are reflected in 20 scientific papers published in journals and specialized collections, as well as contributions to practical guides, including: "Development of Social Skills of Vulnerable Children and Parents," "Practical Guide to Parenting Education," and "Development of Independent Living and Career Skills of Vulnerable Children." The results have been integrated into university courses, thus highlighting the practical applicability of the research findings.

COROBAN CRISTINA

SERVICIILE SOCIALE INTEGRATE PENTRU COPIII ÎN SITUAȚIE DE RISC: PARTICULARITĂȚI DE INTERVENȚIE

541.02 – Structură socială, instituții și procese sociale

Rezumatul tezei de doctor în sociologie

Aprobat spre tipar: 22.05.2025	Formatul hârtiei 60x84 1/16
Hârtie ofset. Tipar ofset.	Tiraj 35 ex.
Coli de tipar: 2.2	Comanda nr. 63/25

Centrul Editorial-Poligrafic al USM
str.A.Mateevici, 60, Chișinău, MD-2009